

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Mezinárodní studia – diplomacie

Bakalářská práce

POSTAVENÍ SAÚDSKÉ ARÁBIE V MEZINÁRODNÍCH VZTAZÍCH

2011

Autor: Jitka Cimpová

Vedoucí práce: Ing. Yvona Novotná, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně na základě uvedené literatury a veškeré citace z pramenů jsem vyznačila.

V Praze dne 17. 5. 2011

.....
Jitka Cimpová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda vyjádřila své vřelé díky Ing. Yvoně Novotné, Ph.D., vedoucí mé bakalářské práce, za její cenné rady i připomínky, vstřícný přístup, ochotu a věnovaný čas.

Abstrakt

Cílem této bakalářské práce je charakterizovat pozici a význam Saúdské Arábie v současných mezinárodních vztazích na základě analýzy historického vývoje a faktorů ovlivňujících domácí i zahraniční politiku; přiblížit vztahy s vybranými zeměmi a důsledky těchto vztahů.

Čtyři kapitoly čtenáře seznámí s konceptem islámu, wahhábistickou ortodoxií, právem šarí'a a vládou panovníků saúdské dynastie. Je popsán pokrok v politické sféře i moderní reformní kroky současného krále Abdalláha. Práce ve zkratce představuje i ekonomickou situaci a orientaci království a přibližuje strukturu rozdělení moci v zemi. Stěžejní část tvoří analýza zahraniční politiky, charakteristika možných střetů zájmů ve vztazích se sousedními zeměmi a dalšími strategickými partnery.

Abstract

The main goal of this thesis is to characterize the position and significance of Saudi Arabia in current international relations on the grounds of the historical development analysis and aspects that influence both national and foreign policy; and to zoom in the background of partnership with chosen countries as well as in their consequences.

Four chapters make the reader familiar with the concept of islam, wahhabi orthodoxy, shari'a law and the reign of the Saudi dynasty monarchs. They depict the progress in the political sphere and the reforms of King Abdullah as well. The economic situation and orientation is presented briefly with the power structure. The principal part is formed by the analysis of foreign policy and characteristics of possible clashes of concerns in bilateral relations with neighbouring states and other strategic partners.

OBSAH

ÚVOD	1
1 TEORETICKÁ A METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA.....	3
1.1 Arabsko-islámský svět.....	3
1.2 Islám a pět pilířů víry.....	4
1.3 Sunnité a ší'ité.....	5
2 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ VÝVOJ SAÚDSKÉ ARÁBIE	6
2.1 Historické kořeny.....	6
2.2 Královská dynastie	9
2.3 Wahhábismus	12
2.4 Právo šarí'a.....	13
3 VNITROPOLITICKÝ VÝVOJ DO SOUČASNOSTI.....	16
3.1 Mocenská struktura a ekonomika	16
3.2 Politické uspořádání	18
3.3 Reformy a vývojové tendence.....	20
4 ZAHRANIČNÍ POLITIKA	23
4.1 Obecná orientace.....	23
4.2 Státy Perského zálivu	24
4.3 Írán.....	26
4.4 Irák.....	27
4.5 Východní Středomoří	28
4.6 Rusko a Čína.....	30
4.7 USA.....	31
4.8 Členství v mezinárodních organizacích.....	33
ZÁVĚR.....	35
LITERATURA.....	37
Monografie	37
Články.....	38
Internetové zdroje.....	38
SEZNAM PŘÍLOH.....	41

ÚVOD

S vlnou demonstrací a protestů v arabském světě se na počátku roku 2011 opět vynořuje již Huntingtonem nastíněná otázka *Střetu civilizací*. Evropa se obává vlny uprchlíků ze Severní Afriky a napjatě očekává další kroky reformních či prozatímních vlád. Hlad a především vysoký podíl nezaměstnanosti mladých lidí, kteří v arabských státech často tvoří i více než polovinu populace, vyprovokoval snahu o demokratické reformy v často velmi rigidních a tradičních islámských společnostech. A tak se dostává do střetu liberálnější a konzervativnější část islámského světa.

Saúdská Arábie nepochybně patří mezi ty konzervativnější státy a má snahu tuto situaci zachovat i do budoucna. Fundamentalistický wahhábismus, důsledně praktikované právo šarí'a a spolupráce náboženských učenců ulamá s královskou rodinou zabezpečují neměnnost poměrů. Geopolitické poměry a spojení se Západem napomáhají budování postavení regionálního hegemonu, v širším smyslu arabského či dokonce islámského leadera.

Cílem této bakalářské práce je charakterizovat pozici a význam Saúdské Arábie v současných mezinárodních vztazích na základě analýzy historického vývoje a faktorů ovlivňujících domácí i zahraniční politiku; přiblížit vztahy s vybranými zeměmi a jejich důsledky.

Text práce je členěn do čtyř kapitol. V úvodní části jsou definovány základní pojmy související s tématem. Je přiblížen základní koncept islámu a základní rozdíl mezi sunnitskou a ší'itskou větví. Druhá kapitola se zabývá historií vzniku státu Saúdská Arábie a jejími kořeny. Dále představuje tři další základní formující faktory, a to wahhábistické učení islámu a koncept práva šarí'a na saúdskoarabském území včetně dynastické vlády rodiny Saúdů.

Následující část se zaměřuje na současnost. Teroristické útoky z 9. září 2001 poznamenaly vztahy s hlavním světovým spojencem – USA. V jednadvacátém století lze také pozorovat posun směrem k liberalizaci a s vládou krále Abdalláha také značný počet významných reforem v nejrůznějších oblastech. Mocenská struktura má vliv na ekonomiku země, jež je stručně popsána v rámci indikativních plánů. Poslední kapitola analyzuje vztahy se sousedními státy a dalšími významnými aktéry na poli mezinárodních vztahů. V první

řadě je zde několik regionálních a celosvětových organizací, jejichž je Saúdská Arábie mnohdy zakládajícím či významným členem. Nepochybně nejdůležitějším zahraničním partnerem jsou USA, avšak do popředí zájmů se začínají dostávat i další velcí hráči na energetickém trhu. Mnohdy komplikované vztahy jsou udržovány s okolními státy a potencionálními regionálními konkurenty.

K tématu existuje dostatek kvalitní knižní literatury v češtině i v angličtině, jako doplňkové zdroje jsem využila sborníky či jiné výstupy nejrůznějších institutů a center, které se specializují na oblast Blízkého a Středního východu. Cenné informace obsahovaly také odborné časopisy. Údaje o aktuálním dění poskytly webové stránky.

Poznámka k transkripci arabštiny

Přepis arabských slov je s největší pravděpodobností nejednotný. Slova jsem přebírala tak, jak byla v konkrétním zdroji napsána, nebo jak se častěji v pramenech vyskytovala.

1 TEORETICKÁ A METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA

Při zpracování tématu byla použita logicko-analytická metoda. Studium sekundárních zdrojů i primárních pramenů poskytlo dostatečné množství informací pro analýzu postavení Saúdskoarabského království v mezinárodních vztazích na základě historického kontextu jeho vývoje, současné vnitropolitické charakteristiky a reformních tendencí, včetně zahraničněpolitické orientace politiky Saúdů.

Práce se snaží verifikovat hypotézu: *Pozice Saúdské Arábie v mezinárodních vztazích bylo docíleno ropnými zdroji. Bez nich by království mělo ve světové politice pouze marginální význam. Regionální vliv je odvozen od dalších hodnot, ropa zde není primárním určovatelem vztahů.*

Kapitoly částečně pojednávají o dějinném vývoji státu, ale zaměřují se na analýzu těchto výchozích podmínek a jejich dopady do současnosti a implikace pro budoucnost. Vzhledem ke geografické lokaci státu významnou roli hrají vztahy se sousedními, případně v širším smyslu s arabskými nebo islámskými zeměmi. Nicméně nelze opomenout významné spojení se světovou velmocí USA, které by se dalo chápat z různých úhlů pohledu jak pozitivně, tak negativně.

Pro začátek je třeba vysvětlit některé pojmy, které mají souvislost s tématem. Jedná se především o vymezení geostrategické pozice ve světě, islám, který má v Saúdské Arábii nezastupitelnou úlohu při každodenním fungování státu, a rozdíl mezi muslimskými větvemi sunnitů a šíitů, který hraje v orientaci zahraniční politiky zásadní roli.

1.1 Arabsko-islámský svět

Saúdská Arábie se geograficky nachází na Arabském poloostrově mezi Afrikou a Asií, v oblasti tzv. arabsko-islámského světa, kde žijí především vyznavači islámského náboženství, jejichž převážnou část tvoří etnická skupina Arabů. Islámské právo šari'a člení svět na území islámu (*dár al-*

islám, život v míru), které stojí v kontrastu s neislámským územím (*dár al-harb*, území války).¹ Islámské/arabské státy se dále dělí na tzv. *Maghreb* (státy ležící na západ od Mekky) a *Mashrek* (státy východně od ní). Geograficko-politickým označením oblasti bývá Blízký, resp. Střední východ (z angl. Middle East), který zahrnuje oblast jihozápadní Asie a severovýchodní Afriky. Avšak v české literatuře převládá Střední východ jako označení států Arabského poloostrova, Iráku, Íránu, Kuvajtu a Afghánistánu a termínu Blízký východ (dříve také Levanta z francouzštiny nebo Orient z latiny) se užívá pro oblast Turecka, Sýrie, Libanonu, Jordánska, Palestiny a Egypta.² Nicméně různí autoři (Kropáček, Čejka) oblast vymezují odlišně.

1.2 Islám a pět pilířů víry

Al-Islám znamená doslova „odevzdání se do vůle Boží“. Toto nejmladší ze tří monoteistických náboženství bylo založeno a hlásáno prorokem Muhammadem. Náboženský systém zahrnuje množství norem morálních, právních, společenských a jiných, čímž si zajišťuje dosah ve všech oblastech lidského života. Lidé vyznávající víru v islám se nazývají muslimové.³

Pro muslimy vyplývá z Koránu⁴ pět základních povinností. *Šaháda* (vyznání víry) znamená víru v jediného boha – arabsky *Alláh*, a ve vše, co Muhammadovi sdělil. *Salát* (modlitba) by měl být vykonán pětkrát denně ve směru Kaaby v Mekce (tzv. *qibla*). V mešitě tento směr určuje výklenek *mihráb*. Pro platnost musí být splněny ještě další podmínky, včetně rituální čistoty. Dále je každoročně z určitého druhu majetku vybírána náboženská daň, almužna zvaná *zakát*, na jejíž podíl mají nárok osoby dle přesného vymezení.⁵ V průběhu devátého měsíce muslimského kalendáře (*ramadánu*) se během dne dodržuje půst *sawm*. Jednou za život by měl muslim vykonat pouť

¹ KÜNG, H. - ESS, J. (1998): *Křesťanství a islám: Na cestě k dialogu*. Praha: Vyšehrad. s. 79, 83

² *Universum: všeobecná encyklopedie* (2002): Praha: Odeon. 1. díl (A-B) s. 583, 5. díl (Ko-Ma) s. 579

³ FLEISSIG, J. - BAHBOUH, Ch. (1993): *Malá encyklopedie islámu*. Praha: Dar ibn Rushd. s. 67

⁴ *Al-Qur'án* neboli Korán představuje soupis 114 súr prorokových zjevení. Dělí se na mekkánské a medínské a dále jsou členěny na jednotlivá časová období. Začínají vždy (kromě 9. sóry) formulací tzv. *basmalou*: Ve jménu boha milosrdného, slitovného. Jsou pojmenovány dle obsahu nebo počátečních „záhadných“ písmen, řazeny dle délky. Tomu ale neodpovídá súra první *al-Fátíha*, která je nejdůležitější součástí modliteb. (*Malá encyklopedie islámu*, 1993: s. 46, 80)

⁵ *Malá encyklopedie islámu*. (1993): s. 19, 99, 142, 148, 178

do Mekky (tzv. *hadždž*, nejlépe v posledním měsíci islámského kalendáře) v poutním šatu *ihrámu*, napít se ze studny *Zamzam* a navštívit Muhammadův hrob v Medíně. Jako šestý pilíř víry se někdy uvádí *džihád* – všeobecné úsilí k upevnění víry, ale tento pojem bývá často dezinterpretován nebo významově omezován pouze na svatou válku.⁶

V islámském světě hraje důležitou roli také právo *šarí'a*, které obsahuje pravidla pro všechny oblasti života. Některé státy povolují samostatnou právní interpretaci *idžtihád*, jež ale vždy provádějí islámští učenci *ulamá*.⁷ Součástí norem je také *sunna* – zvykové právo a *hadíthy*⁸ – výklady prorokových činů a výroků. Tím vším je vytvářena pospolitost islámské společnosti tzv. *umma* (obec věřících).⁹

1.3 Sunnité a ší'ité

Ačkoli z pohledu Evropana se islám jeví jako jednolitě náboženství, i ono má své schizma. Odlišujeme dvě základní větve islámu – sunnitskou a ší'itskou, přičemž ve světě výrazně převažují sunnité. Ší'ité tvoří většinu obyvatelstva pouze v Iráku, Íránu, Bahrajnu a Ázerbajdžánu.

Hlavní spor panuje o uznání následnictví po smrti proroka *Muhammada*. Sunnité (název odvozen ze slova *sunna* = zvyk, cesta) dle tradice zvolili za jeho legitimního nástupce tchána *Abú Bakra*, kdežto ší'itským kandidátem byl zeť, a zároveň bratranec, *Alí ibn Abú Tálíb* (odtud název: *ší'at Alí* = strana Alího), neboť požadovali, aby titul chalífy (vůdce ummy) připadl dědičně *Muhammadově* rodině. Alí byl však zavražděn, k moci se dostali *Umajjovci* a přenesli sídlo chalífátu do Damašku. Roku 680 byl zavražděn i Alího syn *al-Husajn*. Opětovné sloučení těchto dvou větví islámu dnes už pravděpodobně není možné. V rámci obou směrů se dále diferencovaly různé sekty.¹⁰

⁶ Malá encyklopedie islámu. (1993): s. 98, 134 | Podrobněji k džihádu např. MENDEL, M. (1997): *Džihád: islámské koncepty šíření víry*. Brno: Atlantis. ISBN 80-7108-151-5.

⁷ KÜNG, H. - ESS, J. (1998): s. 94

⁸ Hadíth má 2 části: *isnád* neboli řetěz tradentů, jak byl postupně ústně předáván, a *matn*, tedy vlastní text. Dle hodnověrnosti isnádu se hadíthy člení na správné (*sahíh*), dobré (*hasan*) nebo slabé (*da'íf*).

⁹ MENDEL, M. (1994): *Islámská výzva: Z dějin a současnosti politického islámu*. Brno: Atlantis. s. 62

¹⁰ KROPÁČEK, L. (2006): *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad. s. 25-7

2 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ VÝVOJ SAÚDSKÉ ARÁBIE

Na vznik, vnitropolitický vývoj království Saúdské Arábie a jeho zahraniční politiku mělo zásadní vliv několik faktorů. Prvotním determinantem byl samotný průběh dějin. Ten měl za následek spolupráci rodiny Saúdů, dnešní královské dynastie, s potomky *al-Wahhába*, dnešními předními náboženskými učenici a autoritami ulamá. Analýzu normotvorných faktorů v této kapitole uzavírá islámské právo šarí'a.

2.1 Historické kořeny

Prvním formujícím faktorem je samotný vznik království. Kořeny Saúdské Arábie spadají do poloviny 18. století, kdy se zformovalo spojení v Nadždu (1744) mezi emírem *Mohamedem ibn Saúdem* a radikálním islamistou, šejkem *Mohamedem bin Abd al-Wahhábem*. Ten měl poskytnout náboženskou legitimitu výpadům ibn Saúda po celém poloostrově.¹¹ Potomci *Abd al-Wahhába* se stali duchovními ulamá a čelními náboženskými vůdci. Spolu s územní expanzí Saúdovců se šířilo také reformistické hnutí wahhábismu. Konec éry tzv. prvního saúdského státu je spojován s podlehnutím egyptské armádě a následnou osmanskou správou od roku 1818. O šest let později sice imám *Turkí ibn Abdalláh Ál Saúd* saúdskou nadvládu obnovil (druhý saúdský stát 1824 – 1891), ta však neměla z pohledu dějin příliš dlouhého trvání. Neshody uvnitř vládnoucí rodiny a spory s dynastií Rašídovců zavinily rozpad státu. Definitivní základy současné Saúdské Arábie (třetí saúdský stát) položil emír *Abd al-Azíz ibn Abd ar-Rahmán* (zkráceně ibn Saúd), který roku 1902 dobyl Rijád a byl prohlášen novým wahhábovským imámem.¹² Dále si podmanil vnitrozemský Nadžd (Arabia Deserta), obchodní oblast Hidžáz

¹¹ Toto spojení se odráží i na saúdské státní vlajce, na zeleném poli (barva islámu) se uprostřed nachází kaligrafický text šahády (symbol šíření víry slovem – al-Wahháb) a pod ním meč (symbol šíření víry bojem – ibn Saúd). Kropáček, L. (1996): *Islámský fundamentalismus*. Praha: Vyšehrad, s. 151. | Viz příloha č. 1

¹² MUZIKÁŘ, J. et al. (1989): *Zápas o novodobý stát v islámském světě: Od mešity k parlamentu*. Praha: Academia, s. 61-3

u Rudého moře včetně posvátných okrsků *al-haramajn* (Mekka a Medína) a Džiddy, původně jemenský Asír a oblast Al-hasá u Perského zálivu.

Ve spolupráci se spřátelenými kmeny dal vzniknout beduínským náboženským milicím *Ichwán* (Bratři), které se postupně učily usedlému způsobu života a jejich osady sloužily jako výcvikové tábory zvané *hidžra*. Příslušníci se oprostili od tradiční pokrevní příslušnosti na základě teze, že „svazek islámu je silnější než svazek kmene.“¹³ Tím si ibn Saúd zajistil celkem slušný základ loajálního vojska, aby mohl plnit funkci ochránce obou svatých měst. (Především ale spoutal kočovné a bojovné beduíny, kteří svými výpady bránili rozvoji obchodu a prosperitě v oblasti.) Později byli Ichwáni začleněni do Národní gardy.

Dřívější izolace wahhábismu byla nahrazena kontakty s okolím na základě ropy. Roku 1926 vydal ibn Saúd *Základní statut Hidžáského království* (dalo by se říci ústavu), kde nebyla zmínka o právech občanů, jednotlivců ani skupin. Král coby hlava státu se měl řídit právem šari‘a, což prakticky znamenalo, že muslimové nemohli protestovat, jelikož by se to rovnalo odpadlictví od islámu, které je trestáno smrtí. Dne 23. září 1932 ibn Saúd vyhlásil nezávislé království Saúdské Arábie a prohlásil se jeho králem. Beduínské kmeny se do té doby řídily tradičním zvykovým právem *ádat*. Po založení království došlo ke sjednocení těchto právních systémů (šari‘a + ádat), ale v trestním právu byly ponechány přísné tresty (useknutí ruky, ukamenování), které se jinde už dávno nepraktikovaly.¹⁴

Významným faktorem, který ovlivňuje chod království dodnes, je kmenová příslušnost. Tribalismus na Arabském poloostrově přežívá i v moderní době. V rámci kmenů nejen v Saúdské Arábii můžeme tradičně rozlišit dvě hlavní skupiny. První, tzv. *badáwa*, se řadí mezi beduínské civilizace, zatímco druhá skupina, tzv. *hadára*, žije usedlým způsobem života a hlavní autoritou je pro její příslušníky rodina.

Hierarchická struktura identifikace kmenových společenství je převážně následující: Na vrcholu pomyslné pyramidy stojí kmenový svaz představující

¹³ BOUČEK, J. (2005): *Saúdská Arábie*. Praha: Libri. s. 126, 22

¹⁴ MUZIKÁŘ, J. (1989): s. 164-5

politickou jednotku. Pod něj se řadí kmen neboli politicky a vojensky organizační jednotka, jejíž náčelník (šajch) má na starost určité území. Kmen se projevuje také externí solidaritou *ʿasabíja*, od které se odvíjí zvyklost krevní msty. O něco menší okruh tvoří patrilineární klan (prarodiče, strýci, bratrance), který v minulosti charakterizovala pastevecká a tábořící jednotka. Členy jednoho klanu zdobilo a zdobí shodné tetování. Užší identifikaci jedince pak určuje rod, kam se řadí pokrevní příbuzní a případní klienti, a konečně dům neboli domácnost (dříve stan). Dům představuje základní obytnou jednotku a patří do něj rodina v širším slova smyslu.¹⁵

Celkové bezpečnostní prostředí Saúdské Arábie formovaly dvě základní charakteristiky. Zaprvé, Saúdská Arábie je největší zemí na Arabském poloostrově a na Blízkém Středním východě vůbec, nicméně většinu území zabírá neobydlená poušť a poměrně malý počet obyvatel. Zadruhé, přibližně 25 % prokázaných světových zásob ropy¹⁶ se nachází právě v Saúdské Arábii, což z ní činí dominantního hráče na globálním energetickém trhu.¹⁷ Bezpečnost začíná pro Saúdskou Arábii zejména na domácí půdě. Kmenové opozice byly implementovány do Národní gardy, ší'itská menšina byla nemilosrdně potlačena a rostoucí islámský extremismus u mladých lidí našel vybití v Afghánistánu po sovětské invazi.¹⁸

Ekonomický základ transformace tradiční patriarchálně naturální ekonomiky podle Boučka položily britské subsidie, příjmy z poutí, koncese ropným společnostem a instrumentalizace víry pro politické cíle. Ovšem i přes příjmy z ropy byla Saúdská Arábie ještě v 50. letech 20. století dosti zaostalá země.¹⁹ Přesto ropné zisky zejména po druhém ropném embargu (1973) značně přispěly k rozvoji a inovacím. Saúdská Arábie začala hodně investovat (především do islámských organizací – Liga arabských států, celosvětová

¹⁵ GOMBÁR, E. (2004): *Kmeny a klany v arabské politice*. Praha: Karolinum. s. 11, 18-19

¹⁶ BERÁNEK, O. (2007): *Saúdská Arábie: mezi tradicemi a moderností*. Praha: Volvox Globator. s. 65; BAHGAT, G., a další se na tomto čísle shodují.

¹⁷ BAHGAT, G. (2006): Nuclear proliferation: The case of Saudi Arabia. *Middle East Journal*. Summer, roč. 60, č. 3, s. 425-6

¹⁸ TEITELBAUM, J. (2010): Saudi Arabia and the new strategic landscape. *Middle East Review of International Affairs*. September, roč. 14, č. 3, s. 39

¹⁹ BOUČEK, J. (2005): s. 27, 35

Islámská charita, místní mešity a islámské školy; financovala pro-palestinské skupiny a antisovětské operace), a to i v zahraničí, což jí zajistilo vlivné postavení ve světě. Na druhou stranu však zisky přivedly elitu na praktiky korupce.²⁰

2.2 Královská dynastie

Druhý faktor, jenž zásadně ovlivňuje povahu království, jeho vnitřní i zahraniční politiku, zastupují samotní panovníci saúdské dynastie. Zakladatel Saúdské Arábie ibn Saúd v zahraniční politice prosazoval ideu panarabismu, panislamismu a spolupráci s USA – poté, co se Velká Británie stáhla. Jeho synové vládou státu doted. Nástupnictví se řídí primogeniturou s nedůsledným seniorátem. To bylo porušeno, když po zavraždění krále Fajsala na trůn nastoupil Chálid místo prince Mohameda, který byl pod nátlakem rodiny kvůli alkoholismu a agresivitě donucen vzdát se práva na trůn.²¹

V pořadí druhý král Saúd praktikoval tzv. *rijálpolitiku*, kdy za pomoci ropného bohatství ovlivňoval jednání spojenců i protivníků dle svých požadavků. Přesto byl stát pod vlivem okolních sekulárních ideologií značně nestabilní. Politicky vystupoval král dosti neobratně a amatérsky, podcenil násirovský Egypt a důsledky znárodnění Suezského průplavu. Na jeho zkorumpovanou vládu se nevzpomíná zrovna v dobrém, za státní peníze stavěl paláce a rozdával bez ohledu na rozpočet. Pod nátlakem ulamá a prince Fajsala nakonec abdikoval. Od té doby jsou také vnitřní spory rodiny zásadně drženy pod pokličkou, aby veřejně neohrozily vládnoucí postavení dynastie.

Král Fajsal udržoval přátelské vztahy s novým egyptským prezidentem *Anwarem as-Sádatem* a čelil vzrůstající islámské religiozitě po obsazení Jeruzaléma. Přesvědčil většinu představitelů muslimských států, aby se sešli na panislámském summitu v Rabatu (Maroko), kde poté byla založena Organizace islámské konference (OIC). Proslavil se výrokem: „Mým snem je modlit se ráno v Mekce, odpoledne v Medíně a večer v Jeruzalémě, aniž bych

²⁰ BRONSON, R. (2006): *Thicker than oil: America's uneasy partnership with Saudi Arabia*. Oxford: Oxford University Press. s. 128-9

²¹ GOMBÁR, E. (2004): s. 51; BERÁNEK, O. (2007): s. 27; pořadí králů viz příloha č. 2

přítom musel opustit arabskou půdu.“ Mezinárodní pozornost pak vzbudilo především ropné embargo v roce 1973, které zemi zajistilo nevídaný příliv kapitálu a odstartovalo éru hojnosti (*’asr at-turfa*). Hned na počátku své vlády zrušil otroctví a poté podnikl další reformní kroky (založil nová výuková centra, reorganizoval a přeobsadil důležité funkce – mnozí současní představitelé jsou na svých místech právě od 60. let) i přes nesouhlas ulamá. Jeho panování skončilo tragicky, byl zavražděn svým synovcem *Fajsalem ibn Musá’id ibn Abd al-Azízem* v březnu 1975.

Král Chálid se ujal vlády 3 dny po smrti svého bratra a přeskočil tak prince Mohameda, viz výše. I přesto, že se věnoval spíše rozjímání a sokolnictví v poušti, nebo právě proto, umožnil širší zapojení vysoce postavených princů do vlády. Při rozhodování se opíral o konsenzus více, než bylo do té doby obvyklé. Jednotliví princové měli na starost konkrétní politické úkoly nebo rovnou celé ministerstvo. Například na Jemen byl odborníkem princ Sultán, Irák a Sýrie byly v kompetenci současného krále Abdalláha, velvyslancem v USA se v 80. letech stal princ *Bandar ibn Sultán*²², který často jednal mimo rámec oficiálního ministerstva zahraničí pod *Sáúdem ibn Fajsalem* atd. Nepříliš výraznou vládu ovlivnila regionální vlna islámského aktivismu společně s rostoucím bohatstvím a materialismem saúdské společnosti, který nekorespondoval s islámskou wahhábistickou rétorikou.

Po nevýrazném Chálidovi připadl trůn Fahdovi, který budoval své mocenské postavení již dříve. Počátek jeho vlády (1982-2005) znamenal výrazný pokles cen ropy²³, což způsobilo schodek v saúdskému rozpočtu a král by nucen tuto situaci řešit. Pokusil se tedy implementovat politiku „saudizace“ (nahrazovat zahraniční pracovní sílu místními občany), ta ovšem nebyla úspěšná. Saúdové odmítají pracovat v pro ně podřadných pozicích, najímání zahraničních služebných a řidičů je v rodinách běžnou praxí, přestože si zároveň neváhají stěžovat na přítomnost těchto cizích státních příslušníků na svém území.

²² Princ Bandar se později dokonce stal doyenem diplomatického sboru, měl velmi blízké vztahy s prezidenty i dalšími významnými osobnostmi USA.

²³ Ceny dosáhly svého minima 8 USD/barel v roce 1986. (BERÁNEK, O. 2007: s. 28)

Nicméně tento fakt nezabránil ustavení zvyklosti, že 18 % příjmů²⁴ z ropy připadne královské dynastii. Ještě více se začaly rozevírat nůžky mezi ekonomicky prospívající elitou a běžnými občany, což mělo za následek zjitření vztahů ve společnosti.

Od 1. srpna 2005 vládne zemi král Abdalláh s vizí posunout zemi liberálnějším směrem za pomoci implementace a využívání moderních technologií a řady často kontroverzních reforem. Významná byla mj. jeho mezinárodní mírová iniciativa v izraelsko-palestinském konfliktu a snaha navázat dialog mezi náboženstvími.²⁵ Zastavil také prodej ropy do USA za zvýhodněnou cenu, k čemuž ho donutily podmínky Světové obchodní organizace (WTO). Jeho moc vychází z Národní gardy, nad kterou má velení právě od 60. let. V praxi se staral o chod království jako regent již od infarktu krále Fahda v roce 1995, ovšem nebyl oficiální králem, což značně zpomalovalo politický pokrok a omezovalo prosazení některých reforem.²⁶

Ohrožením pro stabilitu království je vždy otázka nástupnictví, kterou ještě umocňuje vysoký věk panovníků. Proto Abdalláh ustavil tzv. Věrnostní komisi (*Haj'at al-baj'a*), orgán sestávající ze synů a vnuků zakladatele ibn Saúda, který by byl pověřen správou země v případě, že král ani korunní princ nejsou schopni výkonu funkce. Následující panovníci po Sultánovi budou muset pro určení svého nástupce získat souhlas této komise, čímž je napříště vyloučena absolutní svoboda panovníka ve výběru svého nástupce.²⁷

Korunním princem je nyní Sultán, ministr obrany a letectva od roku 1962. Společně se svými bratry od matky *Hassy bint Ahmad Ál Sudarjí* tvoří „Sudarijskou sedmu“ (dnes už šestku). Princ Nájif řídí od roku 1975 mocné ministerstvo vnitra, náměstkem je u něj princ Ahman. Princ Salmán zastává funkci starosty Rijádu, Abd al-Rahmán působí jako náměstek ministra obrany a letectva a šestici uzavírá princ Turkí. Uvnitř království se pro tuto skupinu vžilo označení „Fahdovci“ (*Ál Fahd*; 7. členem byl král Fahd) a podle Beránka

²⁴ BERÁNEK, O. (2007): s. 28-9

²⁵ Tamtéž. s. 24-8

²⁶ BRONSON, R. (2006): s. 139, 215

²⁷ VONDRUŠKA, O. (2010): Konzervativní revoluce saúdského krále Abdulláha. *Mezinárodní politika*. roč. 34, č. 9, s. 28-32

není pravdou, že by tvořili sevřenější koalici uvnitř rodiny, nicméně zahraniční média na to rády upozorňují.²⁸ Jisté je, že v královské rodině vždy existovalo několik mocenských center, která mají své stoupence i odpůrce, a dosti záleží na tom, jestli je král schopen najít kompromis a dohodnout se s celou rodinou.

Reálná moc královské dynastie je založena na rentách z ropy a tučných provizích ze zahraničního obchodu, které putují na konta princů. Těmito prostředky je pak financováno (u)mlčení nespokojených hlasů. Vzdělání a zdravotní péče jsou bezplatné, energie, voda a potraviny jsou dotované, vojenská služba není povinná a občané neplatí žádné daně. Klientelismus je běžný, členové dynastie nebo spřízněných rodin nadále obsazují většinu důležitých funkcí, čímž je moc zachována v rukou Saúdů.²⁹

2.3 Wahhábismus

Za další faktor, resp. rys, který vytváří specifčnost saúdského prostředí a má bezesporu vliv na vnitropolitický vývoj země a na utváření její zahraniční politiky, lze považovat náboženství. Wahhábismus je specifickou odnoží islámu (fundamentální forma sunnitského směru), která nachází své zastánce převážně v Saúdské Arábii. Hlásá návrat k hodnotám ideálu z dob Muhammada a jedinstvo boží (*tawhíd*). Odsuzuje pozdně islámské jevy jako např. drúzy, súfismus nebo uctívání svatých a bojuje proti nežádoucím novotám (tzv. *bid'a*). Je značně nesnášenlivý k nevíře (*takfír*).³⁰

Zakladatelem wahhábismu byl *Mohamed ibn Abd al-Wahháb* (1703 – 1792) z Nadždu, člen hanbalovské právnícké rodiny. Studoval islámské právo a vědy v Arábii, Iráku i Íránu a byl ovlivněn počátečními projevy úpadku Osmanské říše i vzestupem ší'itů v Iráku a Íránu. Příčinu tehdejší celkové ekonomicko-politické krize Blízkého Středního východu spatřoval pouze v odchýlení muslimů od norem prvotního islámu. Jako nebezpečné novoty vnímal mystické učení súfismu a s ním spojené uctívání svatých, včetně poutí k jejich hrobům,

²⁸ V zemi panuje jisté napětí ohledně nástupu právě této druhé generace synů ibn Saúda. Domněnky o užší spolupráci vychází ze silné rodinné vazby na matku, nejoblíbenější manželku ibn Saúda, kterou synové navštěvují v rámci společné večeře každý týden.

²⁹ BERÁNEK, O. (2007): s. 32, 34

³⁰ GOMBÁR, E. (2004): s. 37

a zakazoval pití kávy i kouření, protože tyto návykové látky Muhammad a jeho současníci neznali.

V 50. letech 20. století se učení obrátilo od kmenového separatismu k potlačení aspirující buržoazie, inteligence a dělnické třídy. Cílem wahhábistické komunity je stát se živoucím ztělesněním božího práva na zemi. Boj proti fatalistické rezignaci a snaha aktualizovat hodnoty původního islámu přispěly k získání sebedůvěry a nastartovaly nový dynamismus v celém islámském světě.³¹

Wahhábité kontrolují soudnictví, Poradní sbor starších ulamá, Hlavní komisi pro vydávání fatew a další nejen čistě náboženské organizace, náboženské školství (tzn. více jak polovinu veškerých škol), Ministerstvo Pouti (Hadždž) a komunikační prostředky jako časopisy³², rádia a internet.³³ Jejich vliv je tedy značný v širokém spektru činností.

2.4 Právo šarí'a

Striktně praktikované islámské právo představuje čtvrtý charakteristický faktor utvářející danou povahu a vývoj království. Šarí'a zahrnuje „soubor pravidel, kterými se má muslim řídit na cestě ke spáse,“³⁴ prakticky se tedy jedná o chování k bohu, sobě i společnosti. Nebyla však kodifikována, stále má kauzální charakter. Přesto však tvoří primární zdroj práva. Odvozuje se ze čtyř hlavních pramenů: Korán, tj. náboženské verše vyjevené bohem prostřednictvím proroka Muhammada. Sunna, která je souborem tradic pronesených prorokem, které nejsou zaznamenané v Koránu. První generace muslimů, kterým Muhammad přednášel, je označována jako *sahába* – „druhové“ a od nich Sunna pochází. Třetím zdrojem je *Idžma*, tzn. postřehy náboženského sboru ulamá nebo náboženských učenců. V neposlední řadě se

³¹ MUZIKÁŘ, J. (1989): s. 61-2

³² Prodej knih a vydávání časopisů či novin je povoleno pouze s licencí a podléhá přísné evidenci. První radiostanice začala vysílat roku 1949 v Džiddě, dnes je k dispozici 7 rádiových programů. Internet je cenzurován, prochází jediným společným uzlem, kterým je teprve distribuován občanům.

³³ YAMANI, M. (2008): The two faces of Saudi Arabia. *Survival*. February-March, roč. 50, č. 1, s. 146, 148

³⁴ BOUČEK, J. (2005): s. 44

šarí'a odvozuje od Kijás, metody, kdy známí právníci vyjadřují svůj souhlas nad novými zákonnými zásadami.³⁵

Právní systém hodnotí všechny lidské činy z náboženského hlediska a člení je do 5 kategorií: *Fard/wádžib* jsou individuálně či kolektivně povinné podle Koránu (např. modlitby, půst, džihád) a jejich zanedbání je trestným činem před Bohem i zákonem. *Sunna/mustahab/mandúb* je doporučena na základě hadíthů, bezdůvodně nesmí být opomíjena. *Muháb* není zakázaný ani prikázaný. Činnosti *makrúh* jsou pokládány za zavrženíhodné, mělo by se jim vyhýbat, i když nejsou trestné. Jednání *harám* je zakázané, tedy hříšné a trestné. (Jeho opakem je *halál* – to, co je dovoleno).

Trestní právo je heterogenním systémem, poněvadž spojuje právo Boží (*haqq Alláh*) s právem lidským (*haqq ádamí*). Trest závisí do značné míry na interpretaci soudců. Vězení není chápáno jako trest, ale spíše jako pouhé preventivní opatření nebo prostředek k vynucení lítosti. Šarí'a klasifikuje zločiny podle závažnosti do tří kategorií. Do první a nejzávažnější kategorie (*hudúd*) se řadí opovrhování bohem, přičemž tresty pro tyto prohřešky jsou uvedeny v Koránu. Např. za krádež hrozí pokuta, vězení až amputace pravé popř. levé ruky; za požívání/koupi/prodej alkoholu nebo drog je vyplaceno 80 ran bičem; hanobení islámu je trestáno dle okolností a závisí na tom, zda je provinilec muslim či ne; za smilstvo se obvykle uděluje 40 ran bičem (muži stojí, ženy sedí); cizoložství je nejvážnější zločin pro ženatého/vdanou, hrozí trest smrti ukamenováním, zastřelení nebo setnutí hlavy (podle Sunny) nebo 100 ran bičem (podle Koránu). Důkazy pro tyto zločiny však musí být podpořeny čtyřmi (mužskými) svědky a přiznáním dotyčného, což v praxi není příliš obvyklé.

Zločiny *ta'zír* jsou předány k určení trestu úřadům, posuzují se individuálně podle závažnosti činu a lítosti proviněného (*tawba* – pokání, zmírňuje trest). Evropské kontinentální právo by je mohlo klasifikovat jako přestupky. Třetí kategorie zločinů *qisas* umožňuje oběti podniknout odvetný úder (vychází ze starobylých semitských zásad krevní msty). Rozsudek je projednáván

³⁵ BOUČEK, J. (2005): s. 26

i vykonán v soukromí. Pokud se jedná o nešťastnou náhodu, lze vybrat odškodné (*dija*) – dříve v podobě velbloudů, dnes podle okolností několik set tisíc rijálů. Nerovné postavení ženy dokládá fakt, že za ni je odškodné pouze v poloviční výši.³⁶

V Saúdské Arábii funguje Sbor pro šíření ctnosti a potírání hříchu,³⁷ de facto náboženská policie (*al-mutawa'a*), která přímo v ulicích dohlíží na dodržování islámských a tradičních hodnot (kodex oblékání, důsledná separace mužů a žen, stravovací návyky, zavření obchodů v době modliteb,...).

³⁶ KROPÁČEK, L. (2006): s. 124, 133-5

³⁷ V jiných překladech *Komise pro šíření dobra a potírání zla*.

3 VNITROPOLITICKÝ VÝVOJ DO SOUČASNOSTI

Teokratická monarchie přežila až do 21. století, ve kterém se potýká s některými starými, ale i s novými výzvami, jež přináší nejen globalizovaný svět informačního věku. Saúdská Arábie se nevyhne reakcím na podněty a události ze svého okolí, ani změnám na domácí půdě, jejichž nutnost si obyvatelstvo začíná uvědomovat.

„Moc trvá, když splňuje tři vlastnosti - spravedlnost, uspořádanost a práci pro lidi.“

(arabské přísloví)

3.1 Mocenská struktura a ekonomika

Mezi základní faktory ovlivňující moc patří dle Gombára mezinárodní politický a bezpečnostní koncept fungování státu, existence vládnoucích režimů a dynastií, ekonomický kontext uplatňování moci a v arabském světě všudypřítomný tribalismus.³⁸

Mocenská struktura Saúdské Arábie vyplývá z výsadního postavení královské dynastie (rentiérský model ropné monarchie) a wahhábovských duchovních. Rodina *Ál Sa'úd* je absolutistickým světským vládcem a zároveň wahhábovským imámem teokratické moci. Královská dynastie čítá dle Gombára asi 3000 emírů a 2000 princezen³⁹ (titulovaných Výsosti, přičemž nejvyšší kruh bratrů a synů se oslovuje královská Výsosti). Politika rodiny je dobře střežené tajemství, vnitřní rozpory jsou zásadně řešeny v soukromí, aby rodina na veřejnosti vystupovala pokud možno jednotně.

Na druhé příčce mocenského žebříčku se nachází teokratická a byrokratická elita složená z prominentní Nadždské rodiny *Ál Šajch*, která je zásadní náboženskou oporou královské dynastie, protože wahhábismus vzešel právě od příslušníka této rodiny a pochází z ní také přední a nejváženější ulamá.

³⁸ GOMBÁR, E. (2004): s. 10

³⁹ Přesná čísla se těžko zjišťují, neexistuje přesná evidence obyvatel (hlavně žen) a záležit, do jakého „kolene“ je počítána královská příslušnost. | YAMANI, M. (2008): s. 145 uvádí až 22 000 členů.

Další loajální rodiny⁴⁰ mají také nemalý podíl na moci. Třetí mocenskou složku reprezentují podnikatelské kruhy. Mezi tradiční a nejbohatší obchodníky patří rodiny *Bin Ládin*, *Džarajší* nebo *Sagrí*.⁴¹

Nemuslim může vstoupit do země pouze na pozvání a jeho odchod není možný bez povolení. Přístup nemuslima do Mekky a Medíny je vyloučen. Návštěvníci země jsou podrobeni stejnému právu (šarí'a) jako Saúdové, přičemž není neobvyklý trest uvěznění za držení zakázaných předmětů, jako jsou např. alkohol, pornografie, vepřové maso nebo drogy. Za vážné zločiny hrozí veřejná poprava.⁴²

Saúdská Arábie zvolila pro fungování ekonomiky alternativu indikativního plánovaného hospodářství, které zajišťuje relativní jistotu zakázek a možnost dlouhodobějšího konceptu. V roce 1970 byl ustaven první pětiletý plán rozvoje, který se zaměřoval především na infrastrukturu a zlepšení vládních služeb. Druhý plán řešil problematiku bydlení, elektřiny, vody, dopravy a vzdělání především ve velkých městech. Třetí plán dokončil infrastrukturu a financoval správu hotových projektů, aby zvýšil výnosnost majetku. Čtvrtá pětiletka měla za úkol rozšířit veřejné služby také na venkov, čemuž pomohlo i zdvojnásobení reálného národního příjmu. Následující plán cílil na aktivaci soukromého sektoru, aby také přispěl ekonomickému růstu a zapojil se do poskytování služeb. Šestá pětiletka zajistila využití rozvojových bank a fondů. Sedmý plán pro roky 2000-2004 se věnoval privatizaci, rozvoji lidských zdrojů, reformě administrativních orgánů pro jejich větší efektivnost a v neposlední řadě technologickému a technickému pokroku a přípravě vstupu do WTO.⁴³

Plán pro roky 2010-14 počítá s investicemi ve výši 385 mld. USD, což je navýšení o 67 % oproti předchozí pětiletce.⁴⁴ Polovina bude směřovat do rozvoje lidských zdrojů, přednostním zájmem je vzdělání technického směru a granty na technologický výzkum. Druhou prioritou je zlepšení úrovně zdravotních

⁴⁰ Qabalí (příslušníci rodin čisté nadždské krve) a *chadarí* (ti s „méně čistou“ krví). Obyvatelstvo ostatních regionů je tedy považováno za jaksi druhořadé. (BERÁNEK, O. 2007: s. 150)

⁴¹ GOMBÁR, E. (2004): s. 54-56

⁴² www.cyborlink.com/besite/saudi-arabia.htm

⁴³ *The Kingdom of Saudi Arabia: Modernization and development*. (2002): Riyadh: Arab Printing Press. s. 33-44

⁴⁴ VLK, P. (2011): viz odkaz v další poznámce

a sociálních služeb. Zkrátka nepřijde ani budování a zlepšování infrastruktury, podpora cestovního ruchu, intenzifikace zemědělství nebo otázka bydlení.⁴⁵

Záměrem Saúdské Arábie je také vybudovat další dvě ekonomická centra k těm současným čtyřem (King Abdullah Economic Centre 90 mil od Džiddy, Medína, Jazán, Ha'il), která by měla vytvořit až tisíce pracovních míst. Zároveň obsahují střediska „one-step-shop“, kde se centralizují agentury se vším, co je potřeba k založení podnikání. SAGIA (the Saudi Arabia General Investment Authority) si dala za cíl dostat saúdskou ekonomiku mezi deset nejkonkurenceschopnějších na světě – tzv. *plán 10x10*. Bude se však muset vyrovnat s výzvou lidských zdrojů na domácím poli, která má tři nejdůležitější aspekty. Zaprvé, je nutné vytvořit dostatek pracovních míst pro mladou generaci a uzpůsobit poptávce vzdělávací systém. Úkolem do budoucna je rovnocenné zapojení mužů i žen do pracovního procesu (ženy představují více než polovinu populace). Zadruhé, je třeba snížit závislost na ropných příjmech (dnes kolem 80 %).⁴⁶ Pracuje se na vyšší atraktivitě investičního prostředí a probíhá debata na poli mezinárodních organizací. Zatřetí, pro udržitelný rozvoj je nutné udržet růst HDP dvakrát vyšší než růst populační. Toho lze dosáhnout profesionalizací zaměstnanců a podporou podnikání.⁴⁷

Království také hojně přispívá na pomoc rozvojovým zemím, ať už přímo nebo prostřednictvím nejrůznějších agentur nejen pod hlavičkou OSN nebo Arabského měnového fondu.⁴⁸

3.2 Politické uspořádání

Státním zřízením Saúdské Arábie je absolutistická teokratická dědičná monarchie. Hlavou státu je král, který má v rukou veškerou výkonnou moc. Současně zastává post premiéra a má právo navrhnout legislativu, veškerá konečná rozhodnutí v politické a správní oblasti závisí jen na něm. Politické strany jsou v zemi zakázány.

⁴⁵ VLK, P. (2011): <http://www.komora.cz/podpora-exportu-a-zahranicni-vztahy/aktuality-z-teritorii-1/aktuality-z-teritorii/plan-rozvoje-saudske-arabie-2010-14-s-investicemi-ve-vysi-385-mld-usd.aspx>

⁴⁶ http://www.foreignaffairs.com/files/attachments/saudi_arabia.pdf, s. 2

⁴⁷ Tamtéž. s. 1-3

⁴⁸ *Modernization and Development*. (2002): s. 76

Roku 1953 založil ibn Saúd Radu ministrů, která má dnes zodpovědnost za implementaci a dohled nad domácí, zahraniční, monetární a obrannou politikou i obecnými zájmy státu. Rada se schází většinou každé pondělí, předsedá jí král nebo jeho zástupce (korunní princ). Dalšími členy jsou ministři jednotlivých resortů (23, viz příloha č. 3), 5 státních ministrů a někteří vysocí představitelé (např. generální tajemník komise pro turismus) se statutem ministra.⁴⁹ Tato hlavní exekutivní autorita má v kompetenci administrativu, dohlíží na realizaci různých nařízení a sleduje plnění rozvojového plánu. Také schvaluje mezinárodní smlouvy a státní rozpočet, které jsou platné pouze s královským souhlasným dekretem.⁵⁰

Od roku 1993 působí Poradní shromáždění (*Madžlis aš-šúra*) jmenované králem, ve kterém je nyní k dispozici 150 křesel. Zástupci jsou jmenováni na čtyři roky. Orgán má sloužit jako poradní sbor v otázkách důležitých pro království, členy jsou proto významní obchodníci, akademici, náboženští a vládní představitelé, zastoupeny jsou různé kmeny a klany. Mají právo iniciovat legislativu a vyjadřovat se jak k domácí, tak k zahraniční politice, ovšem rozhodující slovo má vždy král.⁵¹ Časté personální změny v armádě zaručují neohrožené postavení rodiny. Režim stále uchovává některé feudální prvky, každý týden se koná *madžlis* – tj. rada, – kde lidé mohou přednést prominentním členům královské rodiny své žádosti nebo stížnosti.⁵²

V každé ze 13 provincií je ustavena místní vláda, jejíž guvernér má statut ministra a podléhá Ministerstvu vnitra. Úkolem je dohlížet na socio-ekonomický rozvoj a provádění vládních nařízení v souladu s právem šaría.

Jediným (zpola) lidem voleným orgánem jsou místní zastupitelstva.⁵³ Ve vybraných okresech se první volby konaly v únoru 2005. Volební účast však byla velmi nízká, právo volit měli pouze muži starší 21 let, což vyloučilo více než ¾ populace. O svobodné politické soutěži lze hovořit jen stěží, avšak pro Saúdy tyto volby představují obrovský krok vpřed k podílení se obyvatel

⁴⁹ <http://www.samirad.com/main/c51.htm> + [c510.htm](http://www.samirad.com/main/c510.htm) + [c5129.htm](http://www.samirad.com/main/c5129.htm)

⁵⁰ <http://www.samirad.com/main/c513.htm>

⁵¹ <http://www.samirad.com/main/c52.htm>

⁵² LUNDE, P. (2004): *Islám: víra – kultura – dějiny*. Praha: Knižní klub. s. 140

⁵³ <http://www.samirad.com/main/c531.htm> + [c532.htm](http://www.samirad.com/main/c532.htm) + [c535.htm](http://www.samirad.com/main/c535.htm)

na rozhodování, neřku-li zastupitelské demokracii.⁵⁴ Následující volby byly původně avizovány na rok 2009, ale byly odloženy (podle posledních zpráv zřejmě na květen 2011). Království tak zřejmě využívá možnost uklidnit domácí protestní iniciativu inspirovanou vlnou demonstrací v severní Africe.⁵⁵

3.3 Reformy a vývojové tendence

„Bůh nezmění to, co je v lidu nějakým, pokud se tento sám nezmění.“⁵⁶

Současný král Abdalláh učinil kroky k alespoň částečné liberalizaci země. Jeho reformní snahy jsou chvályhodné, avšak reformy nejsou institucionálně ukotveny, což znamená, že jejich budoucí prosazování a další trvání je dle Beránka nejisté. Tuto skutečnost ještě podporuje fakt, že jeho pravděpodobní nástupci princ Sultán (85 let) a Nájif (76 let) nejsou podobným změnám nakloněni.⁵⁷

Reformní snahy se dotkly hned několika oblastí. Především král Abdalláh provedl významné personální změny v „nejvyšších patrech saúdského establishmentu.“ Nově jmenoval ministra informací a kultury *Abdula Azíze Al Chúdža*, který se zavázal k reformě médií. Přeobsadil místa v Radě nejvyšších duchovních a v Nejvyšší soudní radě, odvolal ultrakonzervativního předsedu náboženské policie. Precedentní bylo zejména jmenování ženy *Núry Al Fajiz* do vysoké vládní funkce – stala se náměstkyní ministra vzdělání pro ženské záležitosti.⁵⁸

Diskutovaným tématem ve spojitosti se saúdským konzervativním režimem jsou lidská práva. Ta jsou dnes vnímána jako slučitelná se šarí'ou, což je oproti minulosti pokrok, ale přesto nadále zbývá mnoho prostoru pro zlepšení. Například situace zahraničních námezdních dělníků (pocházejících z Jemenu, Filipín, Indie, Thajska apod.) je často velmi tristní a mimo zájem státního

⁵⁴ BERÁNEK, O. (2007): s. 207

⁵⁵ <http://af.reuters.com/article/worldNews/idAFTRE72M2CI20110323?pageNumber=1&virtualBrandChannel=0&sp=true>

⁵⁶ *Korán*. (2000): přeložil Hrbek Ivan. Praha: Academia. Súra 13. Hrom, část verše 11. Základ Abdalláhovy víry v nutnost reform. (LACEY, R. 2009: *Inside the Kingdom: Kings, clerics, modernists, terrorists and the struggle for Saudi Arabia*. New York: Viking. s. 304)

⁵⁷ BERÁNEK, O. (2011): Jak reformní jsou reformy v Saúdské Arábii? *Mezinárodní politika*. roč. 35, č. 2, s. 26-28.

⁵⁸ VONDRUŠKA, O. (2010): s. 28-32

aparátu. Svoboda slova sice roste, ale stále existují zapovězená témata (zpochybňování náboženské ideologie, kritika královské rodiny, požadavek politických změn).⁵⁹ Dodnes není kodifikován zákon, který by povoloval nevládní organizace nebo politické strany. Stejně tak náboženská tolerance není zakotvena v zákoně a v praxi je navíc omezována (ší'itská menšina, jiná náboženství, ateismus).

Práva žen jsou na velmi nízké úrovni v porovnání se západní civilizací, přestože Saúdská Arábie podepsala konvenci OSN o ženských právech (ovšem s výhradou, že nesmí odporovat právu šarí'a). Ženy nemohou řídit dopravní prostředky⁶⁰, stále pro ně neexistuje legální obrana proti domácímu násilí, podléhají poručnictví svého otce nebo později manžela, vzdělání je jim povoleno jen v omezeném rozsahu a pouze ve vybraných profesích. Proto se může křeslo v dozorčí radě nové agentury OSN UNWomen, které si zajistila právě Saúdská Arábie, jevit podle Beránka jako paradoxní.⁶¹

Některé změny doznalo i školství, ovšem stále je převážně náboženské, tudíž absolventům nezajistí uplatnění na trhu. Vysoké školství může nabídnout dvě nové univerzity. *King Abdullah University of Science and Technology* (KAUST) byla dokončena v roce 2009. Král její založení zdůvodnil tím, že „zaostání Arabů v intelektuálních schopnostech za většinou moderního světa a z toho vyplývající přílišná závislost na ropě“ je na kritické úrovni. Univerzitě byl rovněž věnován grant 10 miliard USD,⁶² který má sloužit jako motivace pro světové špičkové kapacity a zajišťovat financování nejnovějších vědeckých projektů. Za povšimnutí stojí především jiná skutečnost, a to, že se jedná o první veřejnou koedukovanou univerzitu, která umožňuje společné, nesegregované studium mužů i žen. Králi se podařilo tento revoluční krok

⁵⁹ Díky možnostem internetu se otevírá neoficiální, nelegální platforma pro diskuzi a sdílení kritických názorů. Jedná se o anonymní příspěvky do diskuzí nebo různá webová fóra a stránky pod pseudonymem. Bohatí Saúďové si mohou dovolit zakoupit vyspělé technologie, které dokáží obejít oficiální cenzuru. O tomto novém fenoménu v saúdské společnosti informuje: AL-RASHEED, M. (2007): *Contesting the Saudi state: Islamic voices from a new generation*. Cambridge: Cambridge University Press.

⁶⁰ Přední aktivistkou v boji za práva žen je Wadžíha Huwaidar. V Rijádu se dokonce 6. 11. 1990 uskutečnila demonstrace za povolení řízení dopravních prostředků ženám, ovšem s negativními důsledky – zúčastněné Saúdky byly zatčeny a přišly o zaměstnání. (BRONSON, R. 2006: s. 210)

⁶¹ BERÁNEK, O. (2011): s. 26-8

⁶² VONDRUŠKA, O. (2010): s. 31

prosadit i přes odpor ulamává. Svobodné studium a bádání se zaměřuje na energetiku, životní prostředí, přírodní vědy a informatiku.

Druhou vysokou školu představuje v říjnu 2008 zahájená stavba výhradně ženské univerzity v Rijádu. *Princess Noura bint Abdul Rahman University* by se měla stát jednou z největších institucí poskytujících vzdělání ženám. Samotná stavba dbá na šetrnost k životnímu prostředí a úsporu energií. Studijní programy se soustředí na obory obtížně přístupné jinde, tj. lékařství, farmacie, management, cizí jazyky a IT.⁶³

Oblast justice se měla stát transparentnější, ale fakticky došlo jen ke kosmetickým změnám (jako např. přejmenování institucí, částečná obměna personálu). Tzv. *projekt krále Abdalláha* měl zavést soudy trojí instance a zajistit vzdělávání soudců v moderních právních odvětvích. Reagoval na nespokojenost veřejnosti i mezinárodního společenství s výkonem soudní praxe. Nepřítomnost precedentních rozsudků, které by byly závazné, vedla k nejednotnosti trestů.

Na vrcholu pomyslné pyramidy stojí Nejvyšší soud a Nejvyšší správní soud jako poslední odvolací instance. Pod nimi se nachází soudy první instance a odvolací soudy. Předsedu Nejvyššího soudu jmenuje král, ostatní soudci jsou také dosazeni králem na doporučení Nejvyšší soudní rady, která je v moci ulamává.⁶⁴

Prosperitě ekonomického sektoru brání tradiční klientelismus, který nedovoluje vytvoření klasické podnikatelské sféry. Slabinami jsou také nedostatek domácí kvalifikované pracovní síly, výroba potravin s velkými dotacemi, nezaměstnanost mládeže až 20 %⁶⁵ a vysoký státní dluh. Většinou bohatství disponuje královská rodina, hranice veřejných a soukromých financí se poněkud stírají. Dalším nedostatkem je, že spotřební zboží a průmyslové suroviny musí být dováženy.⁶⁶

⁶³ VONDRUŠKA, O. (2010): s. 30-32

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ LUNDE, P. (2004): s. 140

⁶⁶ Tamtéž.

4 ZAHRANIČNÍ POLITIKA

O chování státu v mezinárodních vztazích částečně informuje jeho zahraniční politika a vztahy s dalšími subjekty mezinárodního společenství. V následujících podkapitolách jsou rozebrány vztahy se sousedními státy a význačnými členy celosvětového systému, stejně jako účast v mezinárodních organizacích různého typu. Úvodní podkapitola informuje o obecné orientaci zahraniční politiky království.

4.1 Obecná orientace

Oficiální stránky Ministerstva zahraničních věcí Saúdské Arábie uvádí, že zahraničněpolitická orientace království „je založena na geografických, historických, náboženských, ekonomických, bezpečnostních a politických principech.“ Mezi cíle zahraniční politiky království patří dobré sousedské vztahy, nevměšování se do vnitřních záležitostí jiných států, posilování spolupráce se státy Perského zálivu a Arabského poloostrova, posílení vztahů s arabskými a islámskými zeměmi, spolupráce s přátelskými státy a efektivní využití působení v regionálních i mezinárodních organizacích.

Primární okruh zájmu tvoří státy Perského zálivu, jejichž spolupráce se odehrává na poli Rady pro spolupráci v Zálivu. Sekundární okruh představuje spolupráce s arabskými státy, jež probíhá v rámci Ligy arabských států. Terciární sféru zájmu reprezentuje kooperace s islámskými zeměmi, která je zaštitěna Organizací islámské konference nebo Světovou muslimskou ligou a bezpočtem nevládních organizací, které mají za úkol podporovat solidaritu a vzájemnou pomoc (budování mešit a islámských vzdělávacích center, finanční nebo materiální pomoc islamistickým uskupením či muslimských menšinám na celém světě). Čtvrtou oblastí, v níž se Saúdská Arábie angažuje, jsou ostatní mezinárodní vztahy. Spolupráce probíhá na půdě OSN nebo ve formě bilaterálních vztahů.

Království odmítá prosazování (svých) zájmů silou, spoléhá na mezinárodní právo a mírové řešení případných sporů. Dbá o transparentní a spravedlivé jednání se všemi státy bez rozdílu jejich ekonomické, politické či jiné orientace.

Prosazuje stabilitu na ropném trhu a zásady tržní ekonomiky. Ostře odsuzuje a odmítá praktiky terorismu.⁶⁷

4.2 Státy Perského zálivu

Menší sousedé Saúdské Arábie (Bahrajn, Katar, Kuvajt, Omán, Jemen, Spojené arabské emiráty) nemají pochopení pro její snahy vytvořit na poloostrově mocenskou protiváhu Iráku a Íránu. Prostor pro dialog měla přinést Rada pro vzájemnou spolupráci v Zálivu, jejíž akceschopnost však nepříznivě ovlivňují soukromé spory jednotlivých královských dynastií, nesrovnalosti ve vymezení vzájemných geografických hranic členů a obecně nedůvěra v Saúdskou Arábii.

Vztahy s Katarem komplikuje bývalý hraniční spor, kdy byla v Mekce po zprostředkování Egyptem podepsána dohoda, ve které se státy zavázaly respektovat již existující územní smlouvu z roku 1965. Třecí plochy jsou zřetelné také v interpretaci islámu, přestože se obě země hlásí k wahhábismu. Katařané viní Rijád z příliš rigidních náboženských praktik, na oplátku jsou jim vyčítány uvolněné mravy a zejména je kritizováno vysílání stanice *al-Džazíra*. V případě Ománu problém představuje ibádovská forma islámu⁶⁸ a letité hraniční spory o oázy Burajmí. Díky víceméně shodné zahraniční politice panují tradičně dobré vztahy mezi Rijádem a Bahrajnem i SAE.⁶⁹

Na jaře 2011 se vlna protestů naplno přelila ze severní Afriky také na Arabský poloostrov. Ostrovní Bahrajn čelí demonstracím šíitské opozice, po opakovaných nevyslyšených výzvách k dialogu se dokonce rozhodl požádat o vojenskou pomoc. Král *Hamad ibn Isa al-Chalífa* sice přislíbil reformy a nový parlament, demonstranti však i přesto žádají jeho demisi, a proto se obrátil na spřízněné sunnity Rady pro spolupráci v Zálivu. Opozice příchod sil označila za intervenci. Saúdská Arábie do země vyslala kontingent 1000 vojáků, který obsadil strategická místa ostrova. Vztahy mezi vládoucími

⁶⁷ <<http://www.mofa.gov.sa/SITES/MOFAEN/ABOUTKINGDOM/KINGDOMFOREIGNPOLICY/Pages/KingdomPolicy34645.aspx>>

⁶⁸ = Umírněná neortodoxní sekta islámu, odlišná od sunnitů i šiitů; převládá v Ománu; dále její příslušníky lze nalézt na Džerbě (Tunisko), na Zanzibaru, v části Libye a Alžírsku.
(<http://www.uga.edu/islam/ibadis.html>)

⁶⁹ BERÁNEK, O. (2007): s. 182

dynastiemi jsou velmi dobré a Saúdové mají zájem na udržení sunnitské vlády u moci, jelikož íránská podpora ší'itské majority v zemi by byla chápána jako závažná vnější hrozba pro saúdský režim.⁷⁰

Nejvážnější poloostrovní konkurent, Jemen, je druhou největší a nejlidnatější zemí Arabského poloostrova. Má strategickou polohu u úžiny *Bab al-Mandab* (leží na pomezí Rudého moře, Adenského zálivu a Arabského moře). Země byla také dějištěm války mezi Egyptem a Saúdskou Arábií v 60. letech 20. století. Jako záchranu poslední instance povolal král Fajsal Spojené státy americké, které za příslib reforem pomoc poskytly. Po svržení monarchie v jižním Jemenu vládl marxisticko-leninistický režim, což pro Saúdy představovalo zásadní hrozbu. Podporovali proto Severní Jemen v zájmu své vlastní bezpečnosti. V roce 1990 se oba Jemeny spojily v jednu republiku, což opět královská dynastie nehodnotila kladně, mít takto lidnatý stát u svých hranic.⁷¹

Klíčovou událostí pro vzájemné vztahy byla saúdská expanze na jemenské území v roce 1934. Zbytek poloostrova měla pod správou Velká Británie, byla to tedy jediná možná cesta. Když ale hrozilo obsazení přístavu Adenu, do konfliktu se vložily Británie společně s Itálií a donutily krále podepsat smlouvu v Tá'ifu, která Saúdské Arábii přiznala pouze zisk oblastí Nadžrán a Asír. Jemenu bylo přiznáno odškodné ve formě zvláštního povolení k pobytu a práci v království. Tato smlouva ustavila základy dnešního proudu pracovních sil.⁷²

Po objevení ropy na jemenském území a podpoře Saddáma Husajna během války v Zálivu se vzájemné vztahy nikterak nezlepšily. Navíc v době krize byl Jemen arabským členem Rady bezpečnosti a nechtěl se podílet na některých zásadních rezolucích, na což Saúdská Arábie odpověděla vyhoštěním více než milionu jemenských pracovníků. Toto opatření mělo značně negativní dopad na jemenskou ekonomiku.

⁷⁰ <http://eretz.cz/2011/03/saudska-arabie-vyslala-armadu-do-bahrajnu-suzovaneho-protivladnimu-protesty/>

⁷¹ BAHGAT, G. (2006): s. 434-5

⁷² BERÁNEK, O. (2007): s. 184

K částečnému urovnání vztahů došlo po 12. červnu 2000. V Džiddě byla stvrzena nová hraniční dohoda, která Jemenu přiřkla asi 43 tisíc km² problematického území a čtyři ostrůvky v Rudém moři. Hrozbu však hranice s Jemenem představují neustále, protože nejsou plně pod kontrolou a dochází zde k pašování zbraní i islámských radikalistů.⁷³

4.3 Írán

Šíitská teokratická republika je významným politickým aktérem v boji o vliv v oblasti. Jedná se o velký stát, který má druhé největší světové zásoby ropy a zemního plynu a navíc výhodnou geostrategickou pozici mezi Kaspickým mořem a Perským zálivem. Považuje se za leadera ší'itů, zatímco Saúdská Arábie je převážně sunnitská. Vztahy jsou dále komplikovány smrtí zhruba 450 íránských poutníků v Mekce v roce 1987, důsledkem čehož Írán bojkotoval každoroční hadždž po následující 4 roky.

Problematický je také střet zájmů v otázce pobytu amerických jednotek na islámském území a mnohem militantnější postoj Íránu k arabsko-izraelskému konfliktu.⁷⁴ Vztahy zčásti zlepšila výměna čelních představitelů obou států, kteří poněkud změnili radikální směr politik svých zemí, a několik oficiálních státních návštěv. Roku 1998 bylo signováno několik hospodářských, kulturních, obchodních a vědecko-technických dohod, které zahrnovaly taktéž jistý počet bilaterálních investic např. do průmyslu, dopravy a turistiky. Tato normalizace vztahů se samozřejmě pozitivně podepsala na obchodní bilanci obou zemí.

Existuje také neoficiální podezření saúdských zpravodajských agentur, že Írán se podílel na teroristických útocích spáchaných v Saúdské Arábii. Zvolení nového íránského prezidenta Mahmúda Ahmadínežáda⁷⁵ (2005) vyvolalo obavy z další izolace a prohloubení napětí. Informace o obnovení jaderného programu v Íránu byla pochopena jako vážná bezpečnostní hrozba nejen pro Saúdy, přestože reálná uskutečnitelnost přímé vojenské akce není příliš

⁷³ BERÁNEK, O. (2007): s. 186

⁷⁴ BAHGAT, G. (2006): s. 429-32

⁷⁵ Svůj prezidentský post obhájil i ve volbách v červnu 2009. (http://zpravy.idnes.cz/ahmadinejad-drtive-vyhral-volby-v-iranu-se-strhly-demonstrace-pb7-/zahranicni.asp?c=A090613_134150_zahranicni_zra)

pravděpodobná.⁷⁶ Je tedy patrné, že státy si uvědomují výhody plynoucí ze vzájemné spolupráce, avšak rozdílný postoj k zásadním otázkám, jakými jsou regionální rozložení moci, forma islámské věrouky, přístup k palestinsko-izraelskému konfliktu a iránský jaderný program, staví mezi spoluprací zemí významné bariéry.

4.4 Irák

Saúdskou Arábii s Irákem pojí vzájemné nepřátelství a podezřívání pramenící z historie. Hášimovští zakladatelé Iráku byli poraženi Saúdy v boji o moc v oblasti Hidžázu. Ani státní převrat roku 1958 vzájemné vztahy nezlepšil. Saúdská Arábie se dívala kriticky především na iráckou spolupráci se Sovětským svazem. Spory se vyskytly i v případě embarga na Egypt, když podepsal mírovou dohodu s Izraelem. Avšak během irácko-iránské války Saúdská Arábie finančně podporovala právě Irák.⁷⁷

Saddámova invaze do Kuvajtu znamenala zásadní převrat, předchozí nejen finanční podpora Iráku byla přehodnocena. Potenciální nebezpečí ještě větších nepokojů mírnila Saúdská Arábie tolerováním odchodu džihádistů ze svého území, a to i přesto, že jejich návrat by mohl mít neblahé dopady na domácí situaci, podobně jako tomu bylo po návratu bojovníků z Afghánistánu. Nejen z tohoto důvodu Saúdská dynastie nepochybně upřednostňuje nestabilní, pokud možno sunnitskou, vládu a na restrukturalizaci země či zavádění demokracie nemá nejmenší zájem.⁷⁸

Co se týká spojenecké invaze do Iráku (2003), té Saúdská Arábie veřejně oponovala, nicméně povolila logistickou podporu armády USA ze svého území. Vývoj Iráku je značným regionálním rizikem, Saúdové nechtějí připustit rozšíření vlivu potenciálně nepřátelského Íránu. Napětí mezi sunnity a ší'ity v obou zemích navíc nadále eskaluje, někteří saúdští ší'ité dokonce uznávají jako náboženskou autoritu irácké ší'itské duchovní. Problematická je otázka odpuštění dluhů vzniklých za irácko-iránské války, která mimo jiné na delší

⁷⁶ BERÁNEK, O. (2007): s. 172-9

⁷⁷ BAHGAT, G. (2006): s. 432-4

⁷⁸ BERÁNEK, O. (2007): s. 181-2

dobu zablokovala saúdsko-irácké diplomatické styky. Congressional Research Service uvádí, že fungující vláda by pomohla zastavit proliferaci potenciálně nebezpečných teroristů a zmírnit případnou vůli saúdského obyvatelstva zasahovat do dění. Reintegrace militantních džihádistů by v saúdské společnosti evidentně vyvolala radikalizační tendence, představuje naléhavou výzvu.⁷⁹

4.5 Východní Středomoří

V arabsko-izraelském konfliktu představuje zásadní problém izraelská okupace arabského území po válce 1967, včetně východní části Jeruzaléma. (Do té doby konflikt po Saúdy nepředstavoval prioritu, jelikož sionismus se jevil jako menší hrozba v porovnání s ateistickým komunismem). Saúdská Arábie se nikdy přímo neúčastnila bojů, pouze finančně podporovala „státy první linie“, tedy přímé sousedy Izraele. Nejrůznější formy podpory proudí také do organizací Hamás nebo Fatah, které bojují za osvobození palestinské země z područí Izraele. Saúdská Arábie samozřejmě nemá s Izraelem navázány diplomatické styky.⁸⁰

Saúdská Arábie se aktivně angažuje při řešení tohoto letitého sporu, snaží se vystupovat jako prostředník mezi zneprátenými stranami. V roce 1981 podal tehdejší korunní princ Fahd první návrh na uznání Izraele výměnou za jeho stažení z území okupovaných po válce 1967. Vzhledem k dalším okolnostem (irácko-iránská válka 1980-88) však nebyla tomuto návrhu přikládána větší pozornost. O dvě desetiletí později – 2002 – přichází s dalším návrhem tehdejší korunní princ Abdalláh, který nabízí plnou normalizaci vztahů s Izraelem za podmínek, že se Izrael stáhne z oblastí okupovaných po válce 1967 (včetně syrských Golanských výšin a části libanonského území), bude spravedlivě vyřešena otázka palestinských uprchlíků a uznán suverénní nezávislý palestinský stát na Západním břehu Jordánu a v pásnu Gazy, jehož

⁷⁹ Congressional Research Service (2009): s. 18-22 | CRS je oddělení knihovny amerického Kongresu, vnímané jako nezávislý think tank, který provádí výzkum veřejných zájmů USA.

⁸⁰ BAHGAT, G. (2006): s. 426-9

hlavním městem se stane východní část Jeruzaléma. Tento plán byl schválen všemi státy LAS jako Arabská mírová iniciativa.⁸¹

V rámci Saúdského rozvojového fondu se dostává štědré pomoci Palestinské samosprávě. Jedná se o injekce do rozpočtu, rozvoj infrastruktury nebo investice do zdravotnictví a podporu rodinám mučedníků. Saúdská diplomacie také lobbuje na mezinárodním poli za palestinské uprchlíky.⁸² Podporuje palestinskou otázku politicky, ekonomicky i sociálně. Odsuzuje segregální zeď, kterou Izrael staví i přes zákaz Mezinárodního soudního dvora (2004). Finanční pomoc proudí i přes mezinárodní organizace jako např. UNRWA, UNESCO, Arabský fond pro ekonomický a sociální rozvoj, Islámská banka, Světová banka atd.⁸³

Saúdská Arábie poskytla také nemalou finanční pomoc⁸⁴ na obnovu Libanonu po občanské válce. Podporuje tamní sunnitskou komunitu, včetně bývalého premiéra Saada Harírího. Jeho otec, ex-premiér Rafik Harírí, byl zavražděn v roce 2005 a očekávané výsledky vyšetřování OSN rozpoutaly v Libanonu politickou krizi. Představitelé Saúdské Arábie a Sýrie usilovali o pomoc s jejím řešením, nicméně „pro nedostatek pokroku“ král Abdalláh tuto iniciativu začátkem roku 2011 odvolal, jelikož se nepodařilo nalézt vhodný kompromis.⁸⁵

Oba státy pojí silné vztahy. Největším odběratelem libanonského zboží je právě Saúdská Arábie. V Libanonu se střetávají zájmy regionálních mocností. Zásadní dokument pro obnovu Libanonu po občanské válce, odchod syrských jednotek a zakotvení politické reformy byl vyjednáán právě na základě zprostředkování Saúdskou Arábií ve městě Ta'if (*Dohoda z Ta'if 1989*).⁸⁶ Obnova země je financována převážně z dárcovských konferencí nebo

⁸¹ BAHGAT, G. (2009): The Arab Peace Initiative: An Assessment. *Middle East Policy*. Spring, roč. 16, č. 1, s. 34-5

⁸² *Modernization and Development*. (2002): s. 73-6

⁸³ <<http://www.mofa.gov.sa/sites/mofaen/aboutKingDom/KingdomForeignPolicy/Pages/PalestineCause34652.aspx>>

⁸⁴ Společně s 6 % v rámci Saúdského fondu pro rozvoj celkem asi 10 % celkové částky poskytnuté na obnovu Libanonu v rámci projektu *Horizon 2000 Program*, tedy asi 390 mil. USD do roku 1997. (http://books.google.com/books?id=6GLWNdmhxPAC&printsec=frontcover&hl=cs&cd=1&source=gbs_ViewAPI#v=onepage&q=Saudi%20Arabia&f=false)

⁸⁵ <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-12226982>

⁸⁶ <http://www.nowlebanon.com/Sub.aspx?ID=168&MID=35&PID=25&FParentID=23&FFParentID=3>

zahraničními institucemi. Mezi neštedřejší donory patří Saúdská Arábie, v rámci bilaterálních smluv přispěla 7 % celkové částky, která byla Libanonu do roku 2008 poskytnuta, dále uvolnila značné finanční prostředky i na donorskou konferenci ve Stockholmu 2006. Přes Světovou banku pro obnovu a rozvoj (IBRD) bylo čerpáno 14 %, Arabský fond pro ekonomický a sociální rozvoj poskytl 13 % a Islámská rozvojová banka 10 %.⁸⁷

4.6 Rusko a Čína

Čína je společně s Ruskem významným partnerem v rámci jednání OSN, kde v Radě bezpečnosti často hájí i zájmy Saúdské Arábie. Konec studené války a rozpad Sovětského svazu výrazně napomohly oboustrannému zlepšení vztahů s Ruskem. Přesto však rozdílné názory na ceny ropy a orientace zahraniční politiky brání navázání užší spolupráce, ačkoliv země spojují podobné socioekonomické obtíže. Státy rozděluje v první řadě boj o globální energetickou dominanci. Dále Rusko nelibě nese angažovanost Saúdské Arábie v islámských republikách bývalého SSSR (Čečensko především) a ovlivňování Afghánistánu (případně celého Kavkazu a střední Asie), zatímco Rijád se cítí ohrožován dodávkami ruských zbraní svým konkurentům (Irák, Írán, Jemen).

Zvyšování produkce ropy ze strany Ruska brání především nedostatečná infrastruktura. V této oblasti však Moskva postupuje. Saúdská Arábie naopak drží ceny ropy i na úkor státního rozpočtu v rozumné míře, neboť si je vědoma možných dlouhodobých nepříznivých následků. Historickým milníkem byla Abdalláhova návštěva Ruska v září 2003, která vyústila v pětiletou spolupráci týkající se ropných kontraktů.⁸⁸

O sblížování Rijádu s Čínou se zmiňují mnohá média. Král Abdalláh si za cíl své první zahraniční cesty vybral právě ČLR, která představuje do budoucna velký potenciální spotřebitelský trh. Navíc na rozdíl od jiných partnerů Čína nekritizuje domácí politiku ani režim Saúdské Arábie.⁸⁹ Začátkem roku 2009 oba státy své záměry zpečetily podpisem *Protokolu o spolupráci v oblasti ropy*,

⁸⁷ http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/blizky_vychod/libanon/ekonomika/ekonomicka_chara_kteristika_zeme.html

⁸⁸ BERÁNEK, O. (2007): s. 188-190

⁸⁹ Tamtéž. s. 191

zemního plynu a kovů. Čínská firma navíc získala kontrakt na stavbu železnice v Saúdské Arábii.⁹⁰ Letos bylo oznámeno, že Rijád usiluje o uzavření dohody o mírovém využití jaderné energie také s Čínou – poté, co byla v únoru uzavřena jeho vůbec první jaderná spolupráce s Francií.⁹¹

4.7 USA

Svazek z rozumu, nikoli z lásky. Tak by se dalo charakterizovat spojení těchto dvou jak geograficky, tak i hodnotově vzdálených zemí. Mezi lety 1929 až 1931 poklesly výrazně příjmy z pouti, a tak byl ibn Saúd nucen hledat dodatečné zdroje pro udržení své moci. Za dvě bezúročné půjčky splatné ve zlatě získala *Standard Oil of California* (SOCAL, později Chevron) koncesi na hledání ropy. To přivedlo do země nemuslimy, americké geologické experty, kteří tak započali éru přítomnosti USA na saúdskému území. O pět let později (1938) byla objevena první ložiska. Saúdská ropná společnost se přejmenovala na *Arabian-American Oil Company* (Aramco, 1944), Američané poskytli technologie a kvalifikované zaměstnance. Saúdská Arábie společnost postupně až do roku 1980 skupovala. Náhlé zbohatnutí a drastický růst životní úrovně Saúdů devalvovaly hodnotu práce, čehož důsledky jsou patrné až dodnes.⁹²

Na palubě americké lodi USS Quincy v Suezském průplavu proběhlo 14. února 1945 první setkání F. D. Roosevelta a saúdského krále ibn Saúda, kde se tyto dva představitelé dohodli, že je v zájmu obou zemí navázat dobré vztahy. Spojené státy na počátku druhé světové války předvíдалy, že dostatečné externí zásobování ropou bude klíčové. Saúdská Arábie se zase cítila ohrožena početnějšími sousedy (Egypt, Irák, Írán) a měla obavy z případných nároků Hášimovců na oblast Hidžázu, o kterou je připravila.⁹³

⁹⁰ http://www.bloomberg.com/apps/news?pid=newsarchive&sid=ajvTCU_0S5v8

⁹¹ <http://www.eurasiareview.com/saudi-arabia-and-china-to-sign-nuclear-cooperation-pact-12042011/>

⁹² BRONSON, R. (2006): s. 36

⁹³ BAHGAT, G. (2004): Saudi Arabia and the war on terrorism. *Arab Studies Quarterly*. Winter, roč. 26, č. 1, s. 51

Za garanci poskytnutí pomoci při ohrožení bezpečnosti se Saúdská Arábie stala majoritním dodavatelem ropy do USA.⁹⁴ První vojenskou dohodou ze srpna 1945 bylo vybudování letiště v Dahránu, které mělo být strategickou základnou pro americké vojenské síly v regionu. Dalším krokem bylo dělení zisků společnosti Aramco půl na půl, čímž se USA snažily pomoci rozvoji Saúdské Arábie, jelikož oficiální (rozvojová) pomoc by Kongresem neprošla. Vzájemné vztahy byly posilovány díky ropné interdependenci, sdíleným antikomunistickým postojům během studené války a strategické poloze země včetně prestiže saúdského panovníka v arabsko-islámském světě.⁹⁵

Teroristické útoky z 11. září 2001 se staly pro tyto více jak pět desetiletí trvající vztahy kritickým okamžikem. Usáma bin Ládín se narodil v Saúdské Arábii a 15 z 19 únosců mělo saúdský pas. Samotné útoky (i další jiné akce) byly financovány ze soukromých saúdských peněz. Cílem Usáмова džihádu byl odchod amerických jednotek ze země s nejsvětějšími památkami islámu (Mekka a Medína) a svržení saúdského režimu, který je podle něj zkorumpovaný a neislámský, protože se vojensky paktuje s USA.⁹⁶

Po útocích se značně ochladily vztahy Saúdské Arábie s Talibanem. Království bylo ze strany USA už od útoku na obytný komplex *Khobar Towers* v Dahránu⁹⁷ (1996) obviňováno, že nedostatečně spolupracuje v boji proti terorismu a odmítá poskytnout informace svých zpravodajských agentur. Charitativní organizace byly podrobeny auditu kvůli podezření z napojení na teroristické skupiny. Spolupráce se zlepšila až po teroristických útocích v Saúdské Arábii v roce 2003 spáchaných místní amatérskou al-Káida. Teprve s poznáním všudypřítomné hrozby teroristů král Američanům postupně vydal 26 lidí ze seznamu nejhledanějších.

⁹⁴ Trumanovo písemné ujištění, že „je v zájmu USA zachovat nezávislost a teritoriální integritu Saúdské Arábie“ a „jakákoli hrozba Saúdské Arábii je znepokojující i pro USA“, bylo oboustranně vykládáno jako nesporná bezpečnostní záruka. (BRONSON, R. 2006: s. 46)

⁹⁵ BRONSON, R. (2006): s. 46, 58

⁹⁶ BAHGAT, G. (2004): s. 51-3

⁹⁷ 19 amerických údržbářů přišlo o život.

Saúdská Arábie je také největším obchodním partnerem a velkým věřitelem USA.⁹⁸ Ačkoliv v posledních letech mají obě země spíše tendenci k diverzifikaci svého obchodního portfolia.

4.8 Členství v mezinárodních organizacích

Saúdská Arábie je členem mezinárodních a sama založila několik významných regionálních organizací s cílem posílit spolupráci mezi zeměmi Perského zálivu a jejich nejbližšími sousedy.

Své záměry království nejčastěji prosazuje přes následující multilaterální struktury. Liga arabských států (LAS, Arabská liga) se sídlem v Káhiře, působící od roku 1945, měla posílit vztahy mezi arabskými zeměmi. V roce 1960 se ropné státy rozhodly koordinovat své zájmy a kontrolovat ceny na trhu, a tak založily OPEC (Organizace zemí vyvážejících ropu). O osm let později (1968) se arabské země vyvážející ropu dohodly na užší vzájemné spolupráci v rámci OAPEC (Organizace arabských zemí vyvážejících ropu). Mezi členy této organizace patří i Bahrajn, Egypt a Sýrie (neangažovaní v OPEC).

Mezi vlivné aktéry mezinárodní politiky patří i další organizace. Arabský měnový fond vznikl v roce 1977 v Abú Dhabí s cílem podpořit obchod mezi arabskými zeměmi. V roce 1981 byla v reakci na hrozbu irácko-iránské války založena Rada pro spolupráci v Zálivu (The Gulf Cooperation Council). Jejím hlavním úkolem bylo zajistit stabilitu a bezpečnost v regionu, čehož se dosáhlo sjednocením zahraničních a bezpečnostních politik členských zemí. Spolupráce se postupně rozšířila i do oblasti ekonomické, finanční a měnové. Integrace je v současnosti ve fázi celní unie.⁹⁹

Saúdská Arábie je členem všech významných celosvětových organizací (OSN od roku 1945, má prominentní postavení v Mezinárodním měnovém fondu i Světové bance). Nejnověji je součástí WTO (Světové obchodní organizace) od prosince roku 2005. Stala se jejím 149. členem po 12 měsících vyjednávání.

⁹⁸ BAHGAT, G. (2004): s. 54-7, 51

⁹⁹ Regional Overview: Membership of Organizations. *The Economist Intelligence Unit*. (2005): s. 68-71. <www.eiu.com>.

Déle to trvalo už jen Číně, a to 14 let. Za faktický dopad členství lze označit především oficiální zrušení embarga na Izrael. Se zrušením bojkotu izraelského zboží ovšem zásadně nesouhlasila Arabská liga.¹⁰⁰

Dále bylo potřeba zavést 42 nových zákonů týkajících se mezinárodních standardů arbitráže, ochrany duševního vlastnictví, fiskální transparency a správního soudního řízení. Díky těmto opatřením se během tří let Saúdská Arábie propracovala v hodnocení Mezinárodní finanční korporace (IFC, součást Světové banky) na 16. místo na světě. K nelibosti mnohých obchodníků (z důvodu přebujelé byrokracie, velkých zpoždění) předčila i Německo nebo Francii. V neposlední řadě měl vstup za následek otevření země zahraničním investicím.¹⁰¹

¹⁰⁰ BERÁNEK, O. (2007): s. 202

¹⁰¹ LACEY, R. (2009): s. 272

ZÁVĚR

Na pozici Saúdské Arábie v mezinárodních vztazích můžeme nahlížet ze dvou rovin. V celosvětovém měřítku je zde tradiční, jasně deklarovaná orientace na USA, která se však v posledním desetiletí stává méně zásadní. Je patrný vzrůstající trend k diverzifikaci spotřebitelů ropy ze strany Saúdské Arábie, stejně tak USA mají zájem na rozšíření nabídky dodavatelů této strategické suroviny. Navázání nových partnerství, nejen obchodních, lze tedy sledovat směrem na východ od království. Rozvíjející se ekonomiky Číny, Indie a Ruska mají velký spotřebitelský potenciál a dostatek investičního kapitálu. Spojenectví s USA s sebou však nese i politické důsledky, které mají negativní vliv na vztahy s okolními islámskými zeměmi.

Důležitou součástí působení v mezinárodním systému je i začlenění do multilaterálních struktur mezinárodních organizací. Výraznější změny přineslo členství ve Světové obchodní organizaci (WTO), s nímž byla spojená nutná úprava právního prostředí ekonomického sektoru. Štědré finanční příspěvky¹⁰² do Mezinárodního měnového fondu a Světové banky vytváří silnější pozici při vyjednávání a naznačují, že se Saúdskou Arábií je nutno při rozhodování o globálních otázkách počítat.¹⁰³

Král Abdalláh své zemi ve světě buduje kvalitní renomé, snaží se o mezináboženský dialog a navrhl řešení izraelsko-palestinského konfliktu. Na domácí půdě usiluje o zmodernizování saúdské společnosti, i navzdory protestům prominentních ulamá a striktní interpretaci práva šarí'a. Reformní tendence by měly Saúdskou Arábii přiblížit standardům 21. století, ať už se jedná o práva žen, vzdělání, svobodu vyjadřování v médiích, nebo pověření Věrovnostní komise určit budoucího krále a některé další reformy směřující k postupnému sdílení moci v zemi.

Z regionálního hlediska zaujímá Saúdská Arábie místo dominantního politického aktéra. Podnítila založení hned několika regionálních organizací,

¹⁰² Je třeba říci, že tyto finanční prostředky jsou převážně tvořeny z ropných zdrojů. - Příjmy z ropy činí 90-95 % exportu Saúdské Arábie a asi 70 % státních příjmů. (BERÁNEK, O. 2007: s. 203)

¹⁰³ To dokazuje i účast krále Abdalláha na summitech G20, kde byl jediným Arabem. (http://www.g20.org/about_what_is_g20.aspx)

z nichž nejvýznamnější jsou Rada pro spolupráci v Zálivu a Liga arabských států. Skrze tato uskupení se Saúdové snaží prosazovat své zahraničně-politické zájmy. Jako největší stát Arabského poloostrova a správce dvou nejposvátnějších míst islámu, Mekky a Medíny, se snaží si udržet vůdčí potenciál. Legitimitu odvozují od muslimské solidarity, diametrálně se však liší vztahy domácí náboženské doktríny wahhábismu se sunnity a se ší'ity. Zatímco sunnitské státy jsou všemožně podporovány a Saúdská Arábie s nimi udržuje korektní až přátelské vztahy, ší'ité (domácí menšina i zahraniční komunity) jsou vnímáni jako hrozba pro dynastický režim. Tento faktor determinuje vztahy s potencionálním konkurentem v oblasti – Íránem, a zároveň reflektuje úzké vazby na menší ropné monarchie v Zálivu.

Historickým úskalím ve vztazích se sousedními státy byly především spory o vymezení hranic. Ty jsou ale od 90. let 20. století postupně smluvně řešeny, což má značné stabilizační účinky. Ty se ovšem netýkají jižních hranic s Jemenem, které jsou obtížně kontrolovatelné a nadále propustné nejen pro migrující pracovní síly.

Pokud si tedy království udrží kurs reforem a pokusí se vyřešit vnitropolitické výzvy, kterými jsou především vzdělání a uplatnění velmi početné mladé generace, větší zapojení žen do pracovního procesu a dialog s opozicí, může si udržet vedoucí roli v oblasti a určovat tak dynamiku spolupráce v regionu, popř. se trvale etablovat mezi nejvlivnější státy světa.

Veškeré poznatky vedou k závěru, že hypotéza této práce může být potvrzena. Je tedy možné konstatovat: *Pozice Saúdské Arábie v mezinárodních vztazích bylo docíleno ropnými zdroji. Bez nich by království mělo ve světové politice pouze marginální význam. Regionální vliv je odvozen od dalších hodnot, ropa zde není primárním určovatelem vztahů.*

LITERATURA

Monografie

AL-RASHEED, Madawi. *Contesting the Saudi state: Islamic voices from a new generation*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007. 308 s. ISBN 978-0-521-85836-6.

BERÁNEK, Ondřej. *Saúdská Arábie: mezi tradicemi a moderností*. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 2007. 252 s. ISBN 8072076477.

BOUČEK, Jaroslav. *Saúdská Arábie*. 1. vyd. Praha: Libri, 2005. 132 s. ISBN 807277218X.

BRONSON, Rachel. *Thicker than oil: America's uneasy partnership with Saudi Arabia*. Oxford: Oxford University Press, 2006. 353 s. ISBN 0-19-516743-0.

FLEISSIG, Jiří. - BAHBOUH, Charif. *Malá encyklopedie islámu*. Praha: Dar ibn Rushd, 1993. 188 s. ISBN 80-900767-3-4.

GOMBÁR, Eduard. *Kmeny a klany v arabské politice*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004. 273 s. ISBN 80-246-0895-2.

Korán. Hrbek Ivan. 7. v tomto překladu 3. vyd. Praha: Academia, 2000. 797 s. ISBN 80-200-0246-4.

KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. 4. vyd. Praha: Vyšehrad, 2006. 292 s. ISBN 80-7021-821-5.

KROPÁČEK, Luboš. *Islámský fundamentalismus*. Praha: Vyšehrad, 1996. 263 s. ISBN 80-7021-168-7.

KÜNG, Hans. - ESS, Josef van. *Křesťanství a islám: Na cestě k dialogu*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1998. 190 s. Světová náboženství. ISBN 80-7021-262-4.

LACEY, Robert. *Inside the Kingdom: Kings, clerics, modernists, terrorists and the struggle for Saudi Arabia*. New York: Viking, 2009. 404 s. ISBN 978-0-670-02118-5.

LUNDE, Paul. *Islám: víra – kultura – dějiny*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2004. 192 s. ISBN 80-242-1093-2.

MENDEL, Miloš. *Islámská výzva: Z dějin a současnosti politického islámu*. 1. vyd. Brno: Atlantis, 1994. 230 s. ISBN 80-7108-088-8.

MUZIKÁŘ, Josef, et al. *Zápas o novodobý stát v islámském světě: Od mešity k parlamentu*. 1. vyd. Praha: Academia, 1989. 248 s. ISBN 80-200-0062-3.

The Kingdom of Saudi Arabia: Modernization and development. Riyadh: Arab Printing Press, 2002. 158 s. ISBN 9960-43-019-7.

Universum: všeobecná encyklopedie. 2. akt. vyd. Praha: Odeon, 2002. 738 s. ISBN 80-207-1110-4, Díl 1. (A-B).

Universum: všeobecná encyklopedie. Praha: Odeon, 2000. 715 s. ISBN 80-207-1067-1, Díl 5. (Ko-Ma).

Články

BAHGAT, Gawdat. Nuclear proliferation: The case of Saudi Arabia. *Middle East Journal*. Summer 2006, roč. 60, č. 3, s. 421-443.

BAHGAT, Gawdat. Saudi Arabia and the war on terrorism. *Arab Studies Quarterly*. Winter 2004, roč. 26, č. 1, s. 51-63.

BAHGAT, Gawdat. The Arab Peace Initiative: An Assessment. *Middle East Policy*. Spring 2009, roč. 16, č. 1, s. 33-39.

BERÁNEK, Ondřej. Jak reformní jsou reformy v Saúdské Arábii?. *Mezinárodní politika*. 2011, roč. 35, č. 2, s. 26-28. ISSN 0543-7962.

BLANCHARD, Christopher M., et al. Iraq: Regional Perspectives and U.S. Policy. *Congressional Research Service* [online]. 6. 10. 2009, [cit. 2011-05-06]. Dostupný z [www: <lieberman.senate.gov/assets/pdf/crs/iraqpostwar.pdf>](http://www.lieberman.senate.gov/assets/pdf/crs/iraqpostwar.pdf).

Forreign Affairs [online]. 2006 [cit. 2011-04-08]. The Kingdom of Saudi Arabia. Dostupné z [www: <http://www.foreignaffairs.com/files/attachments/saudi_arabia.pdf>](http://www.foreignaffairs.com/files/attachments/saudi_arabia.pdf).

Regional Overview: Membership of Organizations. *The Economist Intelligence Unit*. 2005, s. 68-71. Dostupný také z [www: <www.eiu.com>](http://www.eiu.com).

TEITELBAUM, Joshua. Saudi Arabia and the new strategic landscape. *Middle East Review of International Affairs*. September 2010, roč. 14, č. 3, s. 38-44.

VONDRUŠKA, Oldřich. Konzervativní revoluce saúdského krále Abdulláha. *Mezinárodní politika*. 2010, roč. 34, č. 9, s. 28-32. ISSN 0543-7962.

YAMANI, Mai. The two faces of Saudi Arabia. *Survival*. Feb-March 2008, roč. 50, č. 1, s. 143-156.

Internetové zdroje

Ahmadínežád drtivě vyhrál volby, v Íránu se strhly demonstrace. *IDNES.cz: Zprávy* [online]. 13. 6. 2009, [cit. 2011-04-24]. Dostupné z [www: <http://zpravy.idnes.cz/ahmadinezad-drtime-vyhral-volby-v-iranu-se-strhly-demonstrace-pb7/zahranicni.asp?c=A090613_134150_zahranicni_zra>](http://zpravy.idnes.cz/ahmadinezad-drtime-vyhral-volby-v-iranu-se-strhly-demonstrace-pb7/zahranicni.asp?c=A090613_134150_zahranicni_zra).

BENARI, Elad. *Izrael a Blízký východ* [online]. 15. 3. 2011 [cit. 2011-04-23]. Saúdská Arábie vyslala armádu do Bahrajnu sužovaného protivládnímu protesty. Dostupné z [www: <http://eretz.cz/2011/03/saudska-arabie-vyslala-armadu-do-bahrajnu-suzovaneho-protivladnimu-protesty/>](http://eretz.cz/2011/03/saudska-arabie-vyslala-armadu-do-bahrajnu-suzovaneho-protivladnimu-protesty/).

BENHAM, Jason. *Reuters* [online]. 23. 3. 2011 [cit. 2011-04-04]. Saudi Arabia says plans to start municipal elections. Dostupné z [www: <http://af.reuters.com/article/worldNews/idAFTRE72M2CI20110323?pageNumber=1&virtualBrandChannel=0&sp=true>](http://af.reuters.com/article/worldNews/idAFTRE72M2CI20110323?pageNumber=1&virtualBrandChannel=0&sp=true).

EKEN, Sena; HELBLING, Thomas. *Google books* [online]. Washington, D. C.: IMF, 1999 [cit. 2011-04-27]. Back to the future: Postwar reconstruction and stabilization in Lebanon. Dostupné z [www: <http://books.google.com/books?id=6GLWNdmhxPAC&pr>](http://books.google.com/books?id=6GLWNdmhxPAC&pr)

intsec=frontcover&hl=cs&cd=1&source=gbv_ViewAPI#v=onepage&q=Saudi%20Arabia&f=false>. ISSN 0251-6365.

Eurasia Review: News&Analysis [online]. 12. 4. 2011 [cit. 2011-05-01]. Saudi Arabia And China To Sign Nuclear Cooperation Pact. Dostupné z www: <<http://www.eurasia-review.com/saudi-arabia-and-china-to-sign-nuclear-cooperation-pact-12042011/>>.

Geert Hofstede Analysis [online]. 2007 [cit. 2011-03-20]. Saudi Arabia. Dostupné z www: <<http://www.cyborlink.com/besite/saudi-arabia.htm>>.

G-20 [online]. 2011 [cit. 2011-05-08]. About G-20. Dostupné z www: <http://www.g20.org/about_what_is_g20.aspx>.

Hariri Tribunal: Saudi Arabia quits Lebanon mediation. *BBC News* [online]. 19. 1. 2011, [cit. 2011-04-29]. Dostupný z www: <<http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-12226982>>.

HOFFMAN, Valerie J. *Islam and Islamic Studies Resources* [online]. The University of Georgia: 2008 [cit. 2011-04-23]. Ibadi islam: an introduction. Dostupné z www: <<http://www.uga.edu/islam/ibadis.html>>.

Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of Saudi Arabia [online]. 5. 7. 2005 [cit. 2011-04-27]. Kingdom Stance on Palestinian Issue. Dostupné z www: <<http://www.mofa.gov.sa/sites/mofaen/aboutKingDom/KingdomForeignPolicy/Pages/PalestineCause34652.aspx>>

Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of Saudi Arabia [online]. 5. 7. 2005 [cit. 2011-04-27]. The Kingdom's foreign policy. Dostupné z www: <<http://www.mofa.gov.sa/SITES/MOFAEN/ABOUTKINGDOM/KINGDOMFOREIGNPOLICY/Pages/KindomPolicy34645.aspx>>.

MZV ČR [online]. 2011 [cit. 2011-05-08]. Libanon: Ekonomická charakteristika země. Dostupné z www: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/blizky_vychod/libanon/ekonomika/ekonomicka_charakteristika_zeme.html>.

NOW Lebanon [online]. 2011 [cit. 2011-05-08]. Taif Accord. Dostupné z www: <<http://www.nowlebanon.com/Sub.aspx?ID=168&MID=35&PID=25&FParentID=23&FFParentID=3>>.

SAMIRAD [online]. 2011 [cit. 2011-04-04]. Consultative Council: Introduction. Dostupné z www: <<http://www.saudinf.com/main/c52.htm>>.

SAMIRAD [online]. 2011 [cit. 2011-04-04]. Council of Ministers. Dostupné z www: <<http://www.saudinf.com/main/c51.htm>>.

SAMIRAD [online]. 2011 [cit. 2011-04-04]. Council of Ministers (2). Dostupné z www: <<http://www.saudinf.com/main/c510.htm>>.

SAMIRAD [online]. 2011 [cit. 2011-04-04]. Law of Council of Ministers. Dostupné z www: <<http://www.saudinf.com/main/c513.htm>>.

SAMIRAD [online]. 2011 [cit. 2011-04-04]. Ministers od State in the Cabinet. Dostupné z www: <<http://www.saudinf.com/main/c5129.htm>>.

SAMIRAD [online]. 2011 [cit. 2011-04-04]. Municipal Councils. Dostupné z www: <<http://www.saudinf.com/main/c535.htm>>.

SAMIRAD [online]. 2011 [cit. 2011-04-04]. Regional Government (1). Dostupné z www: <<http://www.saudinf.com/main/c531.htm>>.

SAMIRAD [online]. 2011 [cit. 2011-04-04]. Regional Government (2). Dostupné z www: <<http://www.saudinf.com/main/c532.htm>>.

TUTTLE, Robert; DUNE, Lawrence. *Bloomberg* [online]. 10. 2. 2009 [cit. 2011-05-01]. China, Saudi Sign Oil, Gas Cooperation Agreement, SPA Says. Dostupné z www: <http://www.bloomberg.com/apps/news?pid=newsarchive&sid=ajvTCU_0S5v8>.

VLK, Petr. *Hospodářská komora ČR* [online]. 20. 1. 2011 [cit. 2011-04-03]. Aktuality z teritorií. Dostupné z www: <<http://www.komora.cz/podpora-exportu-a-zahranicni-vztahy/aktuality-z-teritorii-1/aktuality-z-teritorii/plan-rozvoje-saudske-arabie-2010-14-s-investicemi-ve-vysi-385-mld-usd.aspx>>.

Zdroje ověřeny k 17. 5. 2011

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1	Mapa a vlajka Saúdské Arábie
Příloha č. 2	Chronologický přehled králů a genealogie saúdské dynastie
Příloha č. 3	Abecední seznam ministerstev

Mapa a vlajka Saúdské Arábie

Zdroj: [online]. 2011 [cit. 2011-03-20].

Dostupné z www: <<http://www.recruit-int.com/saudska-arabie>>.

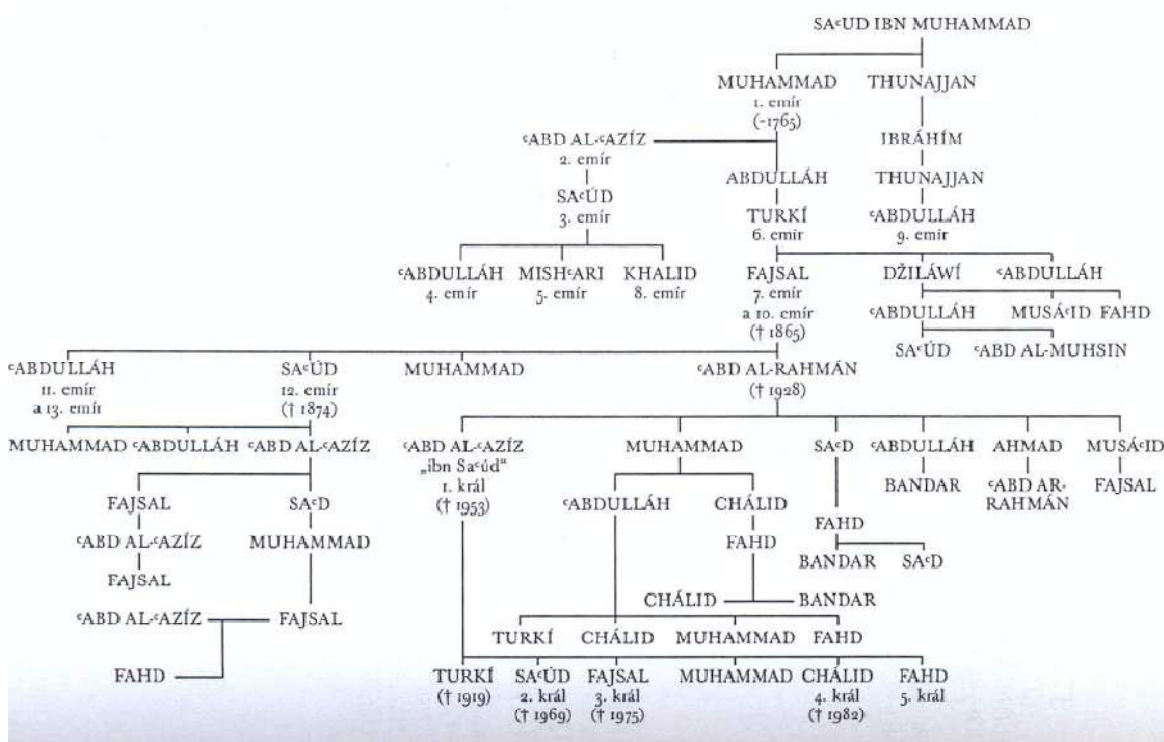
Zdroj: [online]. 2011 [cit. 2011-03-20].

Dostupné z www: <<http://www.statnivlajky.cz/saudska-arabie>>.

Chronologický přehled králů

1. Abd al-Azíz ibn Abd ar-Rahmán al Saúd // ibn Saúd (1932-1953)
2. Saúd ibn Abdul Aziz al Saúd (1953-1964)
3. Fajsal ibn Abdul Aziz al Saúd (1964-1975)
4. Chálid ibn Abdul Aziz Al Saúd (1975-1982)
5. Fahd ibn Abdul Aziz Al Saúd (1982-2005)
6. Abdalláh ibn Abdul Aziz Al Saúd (2005-)

Genealogie saúdské dynastie

Zdroj: Gombár, E. (2004): *Kmeny a klany v arabské politice*. s. 262

Abecední seznam ministerstev¹⁰⁴

1. Dopravy
2. Financí
3. Hospodářství a plánování
4. Islámských věcí, poradenství, nadací a *Da'wa*
5. Komunikačních a informačních technologií
6. Kultury a informací
7. Obecních a venkovských záležitostí
8. Obchodu a průmyslu
9. Obrany a letectva
10. Pouti (Hadždž)
11. Práce
12. Ropy a nerostných zdrojů
13. Sociálních věcí
14. Spravedlnosti
15. Státní správy
16. Vnitra
17. Vody a energetiky
18. Vyššího vzdělávání
19. Vzdělávání
20. Zahraničních věcí
21. Zdravotnictví
22. Zemědělství

23. Generální ředitelství péče o mládež

¹⁰⁴ SAMIRAD [online]. 2011 [cit. 2011-03-23]. Ministries of the Kingdom of Saudi Arabia. Dostupné z www: <<http://www.saudinf.com/main/c6.htm>>.